Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 18 январь, 1977 шу • № 8 (5675). • Мах 2 кеп.

Социалистически яхьах дукхагIа пайда эца гIерта, цун IалашIмате йоккхача торонех Советски паччахьалкхен экономически низ дIахо чIоагIбара духьа, халкъа дахара хьал-торо хаддanза айяра, къахьегамхой коммунистически уйла йолаш хьалкхебелга тоадара, вахара социалистически хьисап дегIадоаладара духьа пайда эца.

(КПСС, ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сонам тIара).

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

ЛакхагIа айе Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна йоаржаяьча социалистически яхьа байракх!

1976 ШЕРА ЛЕЛАЯЬЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГАШ Ю

Нохч-ГIалгIайчен кхашкеи фермашкеи болх беча къахьегамхоша КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачаш а еш толаме кхоачашдаьд пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхенга ялат, баьцадаараш, коартол, сом, комсаш, шура, тха дохкара тIайийца хинна доккхагIдола социалистически декхараш. Республика къахьегамхошка Л. И. Брежнева дайтача моаршала письмос дегаш айдаьча лаьтта леладерашен хьайбаш леладерашен дика лард еллай кхашка дIайийна хIамаш дика хьувкъаяран хьайбай продуктивность лакхъяран, юртбоахама продукци дукхагIа яккхаран кийчъяран.

КПСС обкома бюрос, республика Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо чакхдаьннача 1976 шера балха итогаш а яьй, яхье котало яьккхараш белгал а баьб.

ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯРАХИ БАЛХА ДИКАЛ ТОАЯРАХИ

Производства эффективности балха дикали лакхъяра, юрта боахама продукташ дукхагIа яхаран кийчъяран 1976 шера паччахьалкхен заданеш толаме кхоачашъяра йоаржаяьча яхье котало яьккхараш лаьрхIай районаш:

ШЕЛКОВСКОЙ, АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОНО (КПСС райкома секретарь В. Г. Табацкова, райисполкома председатель В. И. Земсков) кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план 115 процент, сом — 206, комсаш — 149, шура — 103, дулх — 101, тха — 123 процент 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад ялат 11 процент, сом — 1,2-эза, комсаш — 58 процент, шура — 13, дулх — 8, тха — 13 процент.

Районо кхоачашдаьд ялат, ялатабобови культураш, комсаш, сом хьувкъабара, доахана продуктивноста, цхьан устагIана тIера тха даккхара, бIаь жийна тIехьа Iоахарий кхедара социалистически декхараш.

АЧХОЙ - МАРТАНОВСКИ РАЙОНО (КПСС райкома хьалхара секретарь А. Т. Харинков, райисполкома председатель М. М. Керимов) кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план — 111,9 процент, шекара свекла — 128,6, баьцадаараш — 114,1, шура — 101, дулх — 103,7, тха — 113 процент. 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад ялат 29 процент, шекара свекла — 18,6, баьцадаараш — 14,1, дулх — 3,7 процент. Кхоачашдаьд ялат, ялатабобови культураш, шекара свекла хьувкъаяра социалистически декхараш.

Боахамашта юкъе котало яьккхарех лаьрхIай:

НАУРСКИ РАЙОНА «КРАСНОЕ ЗНАМЯ» ЯХА КОЛХОЗ (председатель М. М. Чочаев, парторганизаце секретарь В. С. Бахтинов). Паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план кхоачашъяьй 101,1 процент, баьцадаараш — 137,8, сом — 168,5, комсаш — 261, шура — 126,6, дулх — 100,6, тха — 112,6 процент. 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад баьцадаараш, сом, шура, дулх, тха. Кхоачашдаьд ялат, ялатабобови культураш, баьцадаараш, сом, комсаш хьувкъара, доахана продуктивноста, цхьан устагIана тIера тха даккхара, бIаь жийна тIехьа Iоахарий кхедара социалистически декхараш.

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА МИЧУРИНА ЦIЕРАГIА СОВХОЗ (директор В. Зелимханов, парторганизаце секретарь М. Сакаев). Кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план 175 процент, шекара свекла — 161, сом — 127, шура — 112, дулх — 157 процент. 1971 — 1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад ялат 20 процент, шекара свекла — 18, баьцадаараш — 11, сом — 36, шура — 16, дулх — 40 процент. Кхоачашдаьд ялат, ялатабобови культураш, сом, шекара свекла хьувкъаяра, доахана продуктивноста социалистически декхараш.

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОНА «КОМИНТЕРН» ЯХА КОЛХОЗ (председатель Н. А. Юшков, парторганизаце секретарь П. Г. Коломенский). Кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план 105 процент, сом — 164, комсаш — 212, шура — 107, дулх — 101, тха — 124 процент. 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад ялат 7 процент, сом — 14, комсаш — 25, шура — 10, тха — 16 процент. Кхоачашдаьд ялат, сом, комсаш хьувкъаяра, доахана продуктивноста, цхьан устагIана тIера тха даккхара, бIаь жийна тIехьа Iоахарий кхедара социалистически декхараш.

НАЗРАНОВСКИ РАЙОНА «ОКТЯБРА 40 шу» ЯХА СОВХОЗ (директор А. Д. Дзейгов, парторганизаце секретарь Х. Арчаков). Паччахьалкхенга ялат дохкара халкъбоахама план кхоачашъяьй 100 процент, шекара свекла — 128,7, дулх — 111,1, шура — 121, тха — 109 процент. 1971—1975 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера хинначунца нийсдича дукхагIа декхад дулх — 11,1 процент, шура — 19, тха — 9,4 процент. Кхоачашдаьд ялати шекара свеклаш хьувкъаяра социалистически декхараш.

ХЬАЖКIАШИ ДУГЕИ КХЕДЕЧА БЕЛГАЛБАЬННАРАШ

Ялат хьувкъадара, чуэцара, хьажкIаши дугеи ханнахьа а дика а чуийца даккхара леладаьча яхье хьалхара моттиг яьккхай:

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозерча Л. Н. Лебеденко мехотрядо. 270 гектар долча кхай тIара план 38-йолаш гектара тIара 58,3 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуийцай коллективо, 20 балха дийнахьа уж чуийца яьннай. Отряда хьожаяьй КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота, 1000 сом ахчан преми, аргIа йоацаш йохка «Жигули» яха автомашина.

ШоллагIа моттиг яьккхай:

Грозненски района «Атагинский» яхача совхозерча Ш. Гайтамирова механизировании звенос. План 27, декхараш 50 центнер йолаш 130 гектарах хIаране тIара 56,3 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуенай, 20 балха дийнахьа хьувкъам чуийца баьккхаб. Коллективана хьожаяьй КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота, 500 сом ахчан преми, аргIа йоацаш йохка «Москвич» яха автомашина.

КхоалагIа моттиг яьккхай:

«Шалинский» яхача совхозерча С. Амирсултанова механизировании отрядо. План 28, декхараш 35 центнер йолаш 150 гектарах хIаране тIара 54,1 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуенай. 19 балха дийнахьа хьувкъам чуийцаб. Отрядана хьожаяьй КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамота, 500 сом ахчан преми, аргIа йоацаш йохка «Москвич» яха автомашина.

Эггара лакхагIа хьоккхамаш долча, хьажкIаши дугеи чуэцача белгалваьннача итт комбайнера КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ еннай, царна хьожаяьй аргIа йоацаш йохка «Жигули» яха ялх автомашини «Москвич» яха йиъ автомашини.

Белгалъяьй дика болх баь, хьажкIаш чуэцара юкъе эза хинна «Сельхозтехника» республикански объединене механизировании уборочно - транспортни отрядаши хьалхалатта механизатораши.

«Сельхозтехника» районий юкъарча Грозненски объединене уборочно-транспортни отрядо чуийцай Грозненски Назрановски районашка 936 гектара тIара ялатйина лаьрхIа хьажкIаш, чуденад 2860 тонн ялати 10192 тонн моша доакъари.

Шалински объединене уборочно - транспортни отрядо шоай района боахамашка чуийцай 783 гектара тIара хьажкIаш, чуденад 3041 тонн ялати 4813 тонн моша доакъари. **Урус - Мартановски объединене уборочно - транспортни отрядо** Урус-Мартановски Назрановски районий боахамашка 743 гектара тIара 3663 тонн хьажкIаши 7821 тонн моша довкъари чуийцад.

Цу отрядашта еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ, царна хьожаяьй аргIа йоацаш йохка «Жигули» яха автомашинаш.

Белгалваьв хьажкIаш чуэцача эггара лакхагIа хьоккхамаш долаш болх баь «Сельхозтехника» ихи тракторист.

КОТАЛО ЯЬККХА СВЕКЛАШ ЛЕЛАЕРАШ

1976 шера шекара свекла дукхагIа яккхаран кийчъяран йоаржаяьча яхье котало яьккхар лаьрхIай:

УРУС - МАРТАНОВСКИ РАЙОН

Урусмартановцаша 1930 гектарах хIаране тIара 276 центнер овлаш даьхад. План 40,5 эзар, декхараш 46 эзар тонн йолча паччахьалкхенга ехкай 53,2 эзар тонн свеклаш.

Боахамашта юкъе котъяьннай:

Ачхой - Мартановски района «Самашкинский» яха совхоз. 220 гектарах хIаране тIара самашкинцаша чуденад 377 центнер мерза овлаш. План 5 эзар, декхараш 5,5 эзар тонн йолча паччахьалкхенга ехкай 8,3 эзар тонн. Цар хьалхара моттиг яьккхай.

Урус - Мартановски района «Горец» яхача совхозо 480 гектарах хIаране тIа 289 центнер свекла хьалкхеяьй. План 10 эзар, декхараш 10,5 эзар тонн йолча паччахьалкхенга ехкай 13,9 эзар тонн. Цу боахамо шоллагIа моттиг яьккхай.

Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» яхача совхозо 600 гектарах хIаране тIара 258 центнер шекара свекла яьккхай. План 12 эзар, декхараш 13 эзар тонн йолча паччахьалкхенга ехкай 15,5 эзар тонн.

Дика болх баьб аьнна белгалъяьхай Урус - Мартановски района «Гойтинский» яха, Мичурина цIерагIа совхозаш, «Ермоловский» яха грозненски, «Октября 40 лет» яха назрановски совхозаш.

ХЬАЛХА ЛАТТА КОМСАШ ЛЕЛАЕРАШ

Ший ханнахьа а дика а комсаш чуэцара, уж яхарен кийчъярен духьа яьржача республикански яхье хьалхара моттиг яьккхай.

НАУРСКИ РАЙОНО

Комсаш 28 балха дийнахьа чу а ийца уж паччахьалкхенга йохкара план 143 процент кхоачашъяьй цо, декхараш — 140 процент. ПланагIа 53,7 эзар тонн, хIаьта тIайийцача декхарех 55 эзар тонн гулъе езача гулъяьраш 76,2 эзар тонн комсаш я.

Яхье котъяьнначоа еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота.

Белгалдаьд **Гудермесски Шелковскойи районий** комсаш лелаераша дика болх бар.

Хьалхара моттиги 1,5 эзар сом премин еннай **«Наурский»** яхача комсий совхоза, цо 27 балха дийнахьа чуийцай комсаш, хIаьта уж паччахьалкхенга йохкара план 175,4 процент кхоачаш а яьй.

ШоллагIа моттиги 1,2 эзар сом премин хьожаяьй **Кирова** цIерагIча комсий совхоза. Цо 27 дийнахьа чуийца яьхай комсаш, хIаьта уж паччахьалкхенга йохкара план 164,2 процент кхоачаш а яьй.

КхоалагIча моттиге я **«Новогрозненский»** яха комсий совхоз, цо 15 балха дийнахьа чуийцай комсаш, уж паччахьалкхенга йохкара план 143,8 процент кхоачаш а яьй. Совхоза хьожаяьй эзар сом преми.

ЙиъалагIа моттиги 900 сом премин еннай **«Советская Россия»** яхача комсий совхоза, цо 26 балха дийнахьа чуийцай комсаш, хIаьта уж паччахьалкхенга йохкара план 164 кхоачаш а яьй.

ПхелагIа моттиг яьккхай **«Бурунный»** яхача комсий совхозо. 23 балха дийнахьа чуийцай цо комсаш, паччахьалкхенга комсаш йохкара план 140,9 процент кхоачаш а яьй. Совхоза еннай 700 сом преми.

Лакхехьа белгалдаьча боахамашта иштта еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ.

Хьалха латтача пхе отделенена еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ, царна хьожаяьй ахчан премеш.

Царна юкъе хьалхара моттиг хьожаяьй Кирова цIерагIча комсий совхоза № 1 йолча участкана. 27 балха дийнахьа комсаш чуийца яьхар участко, комсаш дIаялара план 203 процент кхоачаш а йир. Участкана еннай 900 сом преми.

ШоллагIа моттиг яьккхай «Новогрозненский» яхача комсий совхоза № 2 йолча отделене, 15 балха дийнахьа комсаш чуийца яьхай цо, уж паччахьалкхенга йохкара план 183,7 процент кхоачаш а яьй. Отделенена еннай 700 сом преми.

КхоалагIа моттиги 500 сом премин хьожаяьй «Наурский» яхача комсий совхоза № 1 йолча отделенена. паччахьалкхенна комсаш дIаялара план 172 процент кхоачашъяьй цо.

ЙиъалагIа моттиг яьккхай «Братский» яхача комсий совхоза № 2 йолча отделене. 18 балха дийнахьа комсаш чуийца яьлар из, хIаьта комсаш дIаялара план 145 процент кхоачаш а йир. Отделенена хьожаяьй 400 сом преми.

ПхелагIа моттиги 300 сом премин яьккхай «Авангард» яхача комсий совхоза № 1 йолча отделене. 20 балха дийнахьа чуийцар цо комсаш, хIаьта уж дIаялара план 133 процент кхоачаш а йир.

КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ еннай хьалха латтача бригадашта. Царна юкъера хьалхара моттиг хьожаяьй «Наурский» яхача комсий совхоза № 27 йолча бригадана (бригадир **Н. М. Щетинин**), 21 балха дийнахьа чуийцар цо комсаш, хIаьта уж паччахьалкхенна дIаялара 225 процент кхоачаш а йир. Цунна еннай 900 сом преми.

ШоллагIа моттиги 700 сом премин хьожаяьй «Новогрозненский» яхача комсий совхоза № 2 йолча бригадана (бригадир **Б. А. Насуханов**), 15 балха дийнахьа комсаш чуийца яьхар цо, уж дIаялара план 212,6 процент кхоачаш а еш.

КхоалагIа моттиги 500 сом премин хьожаяьй «Советская Россия» яхача комсий совхоза № 8 йолча бригадана (бригадир **А. А. Гусаков**), цо 22 балха дийнахьа чуийцар комсаш, хIаьта уж 211 процент кхоачаш а йир.

ЙиъалагIа моттиг яьккхай «Гребенской» яхача комсий совхоза № 1 йолча бригада (бригадир **И. И. Иванов**), 24 балха дийнахьа чуийцар цо комсаш, хIаьта комсаш дIаялара план 202 процент кхоачаш а йир. Цунна хьожаяьй 400 сом преми.

ПхелагIа моттиг хьожаяьй «Знаменский» яхача комсий совхоза № 1 йолча бригадана (бригадир **М. Усманова**), 20 балха дийнахьа комсаш чуийца яьлар бригада. уж дIаялара план 170 процент кхоачаш а еш. Цунна хьожаяьй 300 сом преми.

ЯлхлагIа моттиги 250 сом премин хьожаяьй «Коминтерн» яхача колхоза № 2 йолча бригадана (бригадир **Е. А. Яцук**), 16 балха дийнахьа чуийцар цо комсаш, хIаьта уж дIаялара план 167 процент кхоачаш а йир.

ВорхIлагIа моттиги 200 сом премин хьожаяьй «Красный пахарь» яхача колхоза бригадана (бригадир **Н. Г. Иващенко**), 20 балха дийнахьа чуийцар цо комсаш, хIаьта уж паччахьалкхенна дIаялара план 140,7 кхоачаш а йир.

Хьувкъам чуэцача эггара дикагIа дола хьоккхамаш гойтача комсаш лелаераштa еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ. Хьалхара моттиг хьожаяьй **А. Насухановайна**, «Новогрозненский» яхача комсий совхоза болхлочоа. АргIа йоацаш «Жигули» яха автомашин эца бокъо еннай цунна.

ШоллагIа моттиг яьккхай **Н. И. Удовиченкос**, «Наурский» яхача комсий совхоза трактористо. АргIа йоацаш «Москвич» яха автомашина эца бокъо еннай цунна.

КхоалагIа моттиг хьожаяьй **Д. Исрапиловна**, Кирова цIерагIча комсий совхоза трактористa. АргIа йоацаш «Запорожец» яха автомашин эца бокъо еннай цунна.

Хьувкъам чуэцача хьинаре дакъа лацарах яхье котваьннача 12 сага еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ, хIаьта сагоIача цIеношка баха а туристически наькъагIа баха а мах боацаш путевкаш еннай. Хьувкъам чуэцача хьалхле яьккхача 7 сага еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ.

Паччахьалкхенга баьцадааши соми бохкара тIайийца декхараш толаме кхоачашдарах КПСС обкома, республика Министрий совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ еннай Ачхой-Мартановски района «Урожайный» яхача совхоза № 1 йолча бригадана (бригадир **Б. Д. Эдильханов**), Ачхой-Мартановски района «Бамутский» яхача совхоза № 2 йолча баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир **К. Хашакиев**), «Родина» яхача совхоза № 2 йолча баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир **Н. И. Поспелова**), Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 3 йолча баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир **Х. А. Амриев**), Грозненски района «Пригородный» яхача совхоза № 6 йолча баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир **Т. Гулаева**), Сунженски района «Победа» яхача колхоза № 1 йолча баьцадаараш леладеча бригадана (бригадир **Е. Д. Бубликова**), «Родина» яхача совхоза № 3 йолча сом лелабеча бригадана (бригадир **Т. П. Исупова**).

Баьцадаараши соми чуэцача хьинаре дакъа лацарах, социалистически декхараш кхоачашдеча эггара доккхагIа толамаш дахарах хьалхле лелаеча 28 сага еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташи маьхера совгIаташи.

ДИКАГIБОЛА ХЬАЙБАШЛЕЛАДЕРАШ

1976 шера хьайбай продукташ дукхагIа яхарен кийчъярен духьа яьржача социалистически яхье котъяьннай

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОН

Кхы тIаенна задани а йолаш дулх эцара юкъарча боарама план 101 процент кхоачашъяьй районо, шура — 105, тха — 123 процент. Хьайбаш 2,8 процент дебаделга Iалашдаьд, цу даькъе доахан — 3,6 процент; хьакхарч — 32,3 процент, хIаьта жа — 8,1 процент.

Шелковской района хьожаяьй КПСС обкома, республика Министрий оевта, облсовпрофа карара-кара тела ЦIе байракх.

Белгалдаьккхад **Наурски, Ачхой-Мартановски, Назрановски, Сунженски, Шалински, Урус-Мартановски** районаша дика болх баьлга. Цар дегIадоаладаьд хьайбай продукташ кийчъелга, дулх, шура, фуаш, тха дохкара паччахьалкхен планаш кхоачашъяьй.

СОМИ БАЬЦАДААРАШИ КХЕДАРА ГОВЗАНЧАШ

Баьцадаараши соми дукхагIа баккхар духьа, хIаьта уж паччахьалкхенга бохкара социалистически декхараш кхоачашдар духьа яьржача яхье дикагIа хьоккхамаш гойтача районашта еннай КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамоташ.

Хьалхада моттиги 3000 сом премин яьккхай:

СУНЖЕНСКИ РАЙОНО

Паччахьалкхенга баьцадаараш дохкара план 110 процент, сом бохкара план 138 процент кхоачашъяьй цо. 32 эзар тонн баьцадаараш дIадала дош деннача районо дIадениад 34 эзар тонн, 11 эзар тонн сом дIабала дош деннача дIабеннар 13,4 эзар тонн ба.

ШоллагIа моттиг яьккхай:

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНО

Баьцадаараш кийчдара план — 114 процент кхоачашъяьй цо, сом кийчбара план — 118 процент. 26,6 эзар тонн баьцадаараш дIадала декхар тIайийцача районо дIаделар 29,5 эзар тонн, декхарегIа 11 эзар тонн сом дIабала безаш хиннача дIабелар 12,1 эзар тонн. Района хьожаяьй 2000 сом преми.

Баьцадаараш дохкара план толаме кхоачашъярах белгалъяьхай **Урус-Мартановски, Наурский, Малгобекски, Надтеречни районаш**, сом бохкарах — **Грозненски, Шалински районаш.**

Боахамашта юкъе хьалхара моттиги 2 эзар сом премин хьожаяьй Ачхой-Мартановски района **«Новосельский»** яхача совхоза, хьожаяьча фондел совгIа грузовой автомобиль эца бокъо еннай. цунна. Паччахьалкхенга баьцадаараш дохкара план — 151 процент кхоачашъяьй цо, сом бохкара план — 157 процент. ДекхарегIа 5,1 эзар тонн баьцадаараш дохка дезаш хиннача 5,5 эзар тонн дехкад, декхарегIа 2,5 эзар тонн сом бохка безаш хиннача 3,1 эзар тонн бехкаб.

ШоллагIа моттиг яьккхай Сунженски района **«Путь к коммунизму»** яхача колхозо. Баьцадаараш кийчдара план 189 процент кхоачашъяьй цо, сом кийчбара план — 117 процент. ДекхарегIа 1700 тонн дIаяла езача дIаеннай 2836 тонн баьцадаараш, декхарегIа 1550 тонн сом дIабала безаш хиннача дIабелар—1758 тонн. Хьожаяьча фондел совгIа колхозага йохкаргья грузовой автомашин.

КхоалагIа моттиг яьккхай **«Урожайный»** яхача совхозо. Баьцадаараш дохкара план 128 процент кхоачашъяьй цо. ДекхарегIа 5300 тонн дIаяла езача дIаеннай 6425 тонн баьцадаараш.

Бригадашта юкъе хьалхара моттиги 800 сом премин хьожаяьй Сунженски района «Ассинский» яхача совхоза № 9 йолча бригадана (бригадир **Х. И. Адуев**). ДекхарегIа 1,4 эзар тонн йохка езача паччахьалкхенга цо ехкар 2,3 эзар тонн баьцадаараши соми.

ШоллагIа моттиг яьккхай Грозненски района «Пригородный» яхача совхоза соми-баьцадаарийн бригада (бригадир **Н. И. Сабадаш**). ТIайийцача декхарегIа 1,5 эзар тонн йохка езача паччахьалкхенга цо ехкар 1,9 эзар тонн баьцадаараши соми. Бригадана хьожаяьй 500 сом преми.

КхоалагIа моттиги 300 сом премин хьожаяьй Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза № 1 йолча бригадана (бригадир **М. Н. Лохматов**), цо паччахьалкхенга ехкай 1436 тонн баьцадаараш — декхар 1120 тонн мара ца хиннача.

Оаха дег тIара къоабалду

Доккхий дар соахка тхона хьалхашка латташ хинна декхараш. Хьалха дIаихача шерашка санна доацаш, къаьстта лоархIам болаш дар из дIадаха шу тха хьайбаш леладерашта. ХIана аьлча, кердача пятилетка хьалхара шу хиларца.

Йоккха я тха ферма коллектив. Дукха ба укхаза шоай низ, хьинар кхо ца деш къахьегаш бола доаркаш, скотникаш, кхыбола хьайбаш леладераш. ХIаьта хIара ди массаза дала шерлуш. чIоагIлуш латт царна юкъера социалистически яхь. Тха хIара къахьегамхо беррига шийн низ оарцагIбаьккха къахьегаш ва парте XXV съездеи КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумеи решенеш толамца кхоачашъяра.

Массехк дош ала безам ба са сай балхах лаьца. Ховш ма-хиллара, дукха ха я аз укх боахаме болх бу. ХIаьта сай хана дукха халонаш а нийсъеннай духьала, дукха къахьега дийзад уж эшаеш. Цхьабакъда, сона дагадоагIаш со эшае могаш хало нийсъеннаяц сона хьалхашка. Аз майра къийсад царца. Цудухьа тахан аз доккхал а ду цунах. Аз дукхача шерашка хьийгача къина бизза мах а баь даьхено Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлен цIи елар сона. Цу гIулакхо со декхарийла йигар кхы а дикагIа къахьега.

КарагIдаьнначох кхоачам а баь Iеш хилац къахьегамхо. Цудухьа сай ерригa торонаш оарцагIъяьхар аз ди тIехьа Даьхенна лу пайда дукхагIа хилийтара.

Могачох дика къахьийгар аз дIадахача шера а. Гучаяьхар йолаш хинна балха «къайленаш», кходанзар хьинар, низ. Цудухьа са аьттув баьгар тIайийца социалистически декхар ханал хьалха кхоачашде. Дукха ха я пятилетка шоллагIча шера чотах аз болх бу.

Ший болх баьб аьнна доалаш дац къахьегамхочун гIулакх. Из декхарийла ва къоначарна ца хаддаш говзал дIатела, уж нийсача новкъа баха, ца кхетачох уж дIакхетабе. Цу гIулакха а сай аьттув боалаш санна хет сона. ДукхагIолча даькъе къоначa доаркашца дувзаденна да са вахар. Сай йола балха «къайле» боккхача безамца дIайовзийт аз царна. Цунга хьежжа ди тIехьа лакхлуш латт цар балха опыт, чIоагIлу балхацара безам.

Массехк шу хьалха шоай балха ка ца йоалаш хинна къона доаркаш Сагова, Цолоева, иштта кхыбараш тахан ферме хьалхле лелаеш ба. Дукха ха я цар а пятилетка шоллагIча шера чотах къахьега.

Дог раьза хинна тIайийцар оаха укх деношка КПСС Центральни Комитето Советски Союза берригача къахьегамхошка яздаь письмо. Цу письмо тIа дуви тха балхах. Укх кердача шера из хургда тха къахьегама программни документ.

Л. БАРАХОЕВА.

«Назрановский» совхоза доярка, Социалистически Къахьегама Турпал.

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕ А КХУВЛАШ

СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода болхлоша дикача къахьегама толамаща чакхдаьккхар иттлагIча пятилетка хьалхара шу. Ховш ма-хиллара, арахеца продукци дикеи тIехдикеи хиларца вай мехка а дика йовзаш я завода коллектив. Пхе шера тIайийца социалистически декхарашн паччахьалкхен плани тIехкхоачашъяра керд-керда торонаши кхоачамаши производствана юкъекхухьаш хьайоагIа из. Цу даькъе доккха новкъостал ду цунна «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа яьржача социалистически яхьо.

Иштта къахьегача завода химикаша товарни продукци арахецара пятилетка хьалхарча шера план 101,2 процент кхоачашйир. Планал совгIа ара а хийца маьхала яьккхар цар 1432 эзар сома маьхера продукци. КПСС XXV съезда решенеш толаме кхоачашъяра тIагIертта къовсам лоаттабеча химикаша шоаш ара мел хецача продукцех 78,5 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш хилийтай.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалбаьнна ба № 16 йолча пехера Сафонов Александр Васильевича кулгалдеча комсомольско - кагирхой смена аппаратчикаш Суслов Иван, Борчевский Олег, Фудченко Николай, Швецова Валентина, Тимофеева Антонина, кхы дукха бараш а. Уж шоай балхах дика кхеташ хиларо вIаштIехьдалийтар тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашде. Цу лакхе цIераш яьхача аппаратчикашта бе ца ховш болх бац цехе.

Башха-дика производственникаш хинна ца Iеш рационализаторски балха тIа а хьинаре дакъа лоацаш ба уж. Цар производствана юкъейоалаяьча рационализаторски предложенеша шера беш бола пайда массехк бIаь сом да. Эггара дукхагIа пайда луш йола рационализаторски предложенеш кийчъяьй. А. Тимофеева, И. Суслова. Окислене а ректификаце керда системаш караерзаеча а хьинаре дакъа лаьцад смена болхлоша. Иштта барттайнача, ший къахьегам кхетамца вIаштIехьбаьккхача коллективо цIаьхха а чIоагIъяьй ше лелаеш йола коммунистически къахьегама сийлен цIи.

Иштта хьинаре къахьегаш, шоай толамаш тоадеш болх беш ба химикаш укх кердача шера а. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 60 шу дузача ден сийна шоаш тIайийна социалистически декхараш толаме кхоачаш а деш цу дезача цIейна къахьегама совгIат кийчдергхиларах дог тийша ба уж.

Б. ГУДАЕВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕГІААХАРА НАЬКЪАГІА

1976 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъбоахам дегІабоалабара Паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

Нохч-ГІалгІай АССР къахьегамхоша КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачашъеш шерра социалистически яхье а баьнна 1976 шера—иттлагІча пятилетка хьалхарча шера экономикен культурен дегІайоалаеча, халкъа материальни вахара хьал айдеча керда толамаш даьхад.

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера керттера заданеш кхоачашъяьй.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Продукци маьхала яккхара план кхоачашъяьй 101,3 процент, цу даькъе республика Министрий Совета чуйоагІача промышленносто 100,4 процент а еш.

Промышленноста доакъошка продукци йоаккхилга 1975 шераца нийсдича лакхденнад укх боараме:

машиностроенеи металлообработкен — 8 процент.
хьуни дахчах хІамаш ечеи промышленносте — 8 процент
яйгача промышленносте — 6 процент
кхачан промышленносте — 3 процент

Предприятешка гІолла продукци маьхала яккхара план кхоачашъяри производство дегІаяра темпаши хьахьокх укх даннеша:

	1976 шера план кхоачашъяра процент	1975 шераца нийсдича 1976 шера проценташ
Ленина орден лелаю «Грознефть» яха производственни объединени	102	88
Вознесенски газ чакхйоаха завод	102	66
Грозненски газ чакхйоаха завод	101	123
Карабулакски химически реагентий завод	105	108
«Грознефтеоргсинтез» яха Грозненски производственни объединени	100,5	100,2
«Красный молот» яха завод	100,6	105
«Оргтехника» яха Грозненски производственни объединени	103	103
«Промавтоматика» яха Іилман-производственни объединени	105	116
«Пищемаш» яха завод	104	116
Г. Ахриева цІерагІа «Электроинструмент» яха завод	101	112
«Трансмаш» яха завод	94	105
Электромеханически завод	102	94
Гудермесски медицински инструментий завод	100,3	116
Грозненски ремонтно-механически завод	101	107
«Союзавтоматстром» ВІПО опытно-экспериментальни завод	104	119
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	100,2	107
«Грозэнерго» яха районни энергетически управлени	103	102
«Терек» яха Нохч-ГІалгІай мебельни дахчах хІамаш ю объединени	100,9	112
Ермоловски ДОК	110	122
Хьун боахама управлени	102	96
Ацетонови завод	101	99,0
Цементни завод	74	85
Грозненски аьшкабетонни конструкцей завод	85	87
Аргунски цІеноаш дара йоккхий панелаш ю завод	93	99,7
Аргунски гІишлонматериалийн гІишлониндустрен комбинат	100,0	102
«Чечингушводстрой» гІишлон управлене Аргунски аьшкабетонни изделеи завод	112	118
«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод	107	113
Назрановски трикотажни фабрика	100,9	116
Швейни производственни объединени	107	115
Кога гІирс бу фабрика	101	113
Нохч-ГІалгІай «Консервплодоовощ» яха производственни аграрно-промышленно-торгови объединени	101	115
«Чеченингушвино» яха производственно-совхозни объединени	107	113
Шекар доаккха завод	99,7	112
Нохч-ГІалгІай шурий промышленноста производственни объединени	106	105
Нохч-ГІалгІай маькхапродуктай производственни управлени	110	110
«Чечингушпромстройматериалы» яха производственни объединени	101	103
Кхачан промышленноста министерство	104	104
Моттигерча промышленноста министерство	97	88

1976 шера промышленни продукце керттера тайпаш даьхад укх тайпара:

		1976 шера яьккхар	1975 шераца нийсдича 1976 ш. проценташ
Электроэнерги	млн. квт. сахьат	3132	100,2
Мехкдаьтта	эзар тонн	7788	88
Газ	млн. куб. м.	2649	87
Болат	эзар тонн	35,5	101
Нефтеаппаратура	эзар тонн	16,9	111
Насосаш		747	120
Хиша тІоанаш тедара йола агрегаташ		95	109
Скважинаш караерзаяра йола цементировочни агрегаташ		582	102
Тракторни прицепаш	эзар	13,9	108
Трансформаторни подстанцеш		1637	93
Электрографически аппараташ		2266	110
Электроинструмент	эзар	222	102
Етта кирпишк (колхозаша ер йоацаш)	млн.	183	100,5
ЖІир	эзар тонн	30	79
Гипс (алебастр)	эзар тонн	9,2	96
Сборни железобетонни конструкцеши оатхалаши	эзар куб. м.	253	98
Цемент	эзар тонн	538	84
Хьу кийчъяр (колхозаша кийчъер йоацаш)	эзар куб. м.	120	85
цу даькъе:			
ГІулакха эша хьу	эзар куб. м.	53	87
Херх хьекха хьу (колхозаша кийчъер йоацаш)	эзар куб. м.	41	80
Дахчаншолхай плиташ	эзар куб. м.	55,6	125
Фанера	млн. кв. м	7,7	99,5
Цехнахьара пазата барзкъаш	эзар	197	82
Чура пазата барзкъаш	эзар	3919	109
Швейни изделеш	млн. сом	54,2	111
Кога гІирс эзар пар		987	105
Дулх (промышленни кийчдер)	эзар тонн	14,2	75
Колбасни изделеш	эзар тонн	5,1	89
Паччахьалкхен бедала ресурсашкара машадаьтта	тонн	1029	102
Паччахьалкхени бедала ресурсашкара генарий даьтта	эзар тонн	7,1	66
ШІенача шурий продукци	эзар тонн	54,4	100,2
Хьаьна нахчаш, брынза а йолаш	тонн	1518	135
Кондитерски изделеш	эзар тонн	4,5	100,9
Шекара песок	эзар тонн	5,0	122
Маькхи маькха-булкай изделеши	эзар тонн	77,1	104
Макаронни изделеш	эзар тонн	4,9	109
Консерваш	млн. усл. банка	131,9	126
Ший		1169	102
Комсий чхьагІар	эзар дал.	1654	105
Аьшка меигеш	эзар	25	104
Шарикови авторучкаш	млн.	6,9	118
Бытови химе товараш	млн. сом	6,6	98
Мебель	млн. сом	18,5	112

Ерригa план кхоачашъяьяле а 1977 шера мехкдаьтта аппаратура, машиндаьтташ, насосаш, скважинаш караерзаяра йола цементировочни агрегаташ, тракторни прицепаш, гІулакхашта эша хьу, херх хьекха хьу, мебель, кирпишк, сборни аьшкабетонни конструкцеши оатхалаши, цемент, чухьнахьа дувхаду, пазата барзкъаш, дулх лаккхара план кхоачашйинза йисай.

Республика промышленносте гІолла бІарчча хьанийцача къахьегама овсарле лакхъяра план 100,9 процент кхоачашъяьй, цу даькъе республика Министрий Совета чуйоагІача промышленносте гІолла 99,0 процент а еш. 1975 шераца нийсдича къахьегама овсарле республике гІолла 0,7 процент лакхъеннай.

Къахьегама овсарле лакхъяьй «Грознефтеоргсинтез» яхача Грозненски производственни объединене — 2 процент, Карабулакски химически реагентий заводе — 5 процент, «Оргтехника» яхача производственни объединене—6 процент, «Пищемаш», Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» яхача заводашка — 12 процент, медицински инструментий заводех «Терек» яхача Нохч-ГІалгІай мебельни дахчах хІамаш еча производственни объединене — 11 процент, Ермоловски ДОК-е — 20 процент. швейни производственни объединене — 8 процент.

Бакъда къахьегама овсарле лохъяьй «Трансмаш», ацетонови, цементни, Грозненски аьшкабетонни конструкцей, Аргунски цІеноаш хьалдара йоккхий панелаш еча заводашкеи Сунженски лесокомбинатеи дулхакомбинатеи.

Дуккхача хана производственни мощносташ йизза кара ца ерзаеш хьайоагІа шекар доаккхен цементнии заводаш, Назрановски трикотажни фабрика, гІишлон материалийн гІишлониндустрен Аргунски комбинат.

«Дуккхача наха эша товараш арахенийта дІахо дегІадоаладар Іалашдара хьакъехьара мероприятеш» яха КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советен Сопам кхоачаш а беш республика промышленни предприятешa 1976 шера арахийцад 280,9 миллион сома, е 1975 шера арахийначул 2,0 процент дукхагІа халкъа эша товараш. 1976 шера культурно-бытовой гІулакхаштеи боахамеи эша товараш арахецара план 102 процент кхоачашъяьй. 1975 шера арахийцарея 60 процент дукхагІа а хецаш.

1976 шера промышленни предприятей коллективаша дуккха гІулакхаш чакхдаьхад арахецаш йолча продукце дикал тоаярен кердагІа, дикагІа йола машинаш, оборудовани, прибораш хьаярен даькъе. «Грознефтеоргсинтез» яхача Грозненски производственни объединене паччахьалкхен дикала Знак еннай 18 продуктана. «Красный молот» яхача заводе — 6, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе — 2, швейни производственни объединене — 32, Гудермесски медицински инструментий заводе — 1 изделена.

Цунца цхьана цхьайолча промышленни предприятешка хІанз а арахец дикал лоха йола изделеш. Царех я Грозненски кога гІирс бу фабрика, Назрановски трикотажни фабрика, «Художник» яха Грозненски фабрика, дулхакомбинат, шекар доаккха завод, Наурски маслосырзавод. Республике гІолла бІарчча хьанийцача пайда баккхара план кхоачашъяьй. Пайда баккхара задани тІехкхоачашъяьй «Грознефть» яхача производственни объединене, «Грозэнерго» яхача районни энергетически управлене, кхыча дуккхача объединенешеи предприятешеи.

Цунца цхьана товарни продукцега дІабода мах кІезигбаьб Грозненски газ чакхйоаккхача заводе, «Трансмаш» яхача, цементни, Грозненски аьшкабетонни конструкцей заводашка, Назрановски трикотажни фабрике, рудни йоаца гІишлон-материалаш йоахачеи чакхйоахачеи Карабулакски заводе.

Промышленни предприятешеи Іилма-тохкама институташеи доккхий гІулакхаш чакхдаьхад керда техника, хьалхалатта технологи, Іилма-тохкама балхаш балха юкъе доаладара даькъе.

«Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене, «Промавтоматика» яхача Іилман-производственни объединене, Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент», «Пищемаш» яхача заводашка пластически массай оатхалаши прибораши балха юкъе кхихьай.

«Оргтехника» яхача производственни объединенеи Г. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» яхача заводеи балха юкъейоалаяьй эльборах яь лакха овсарле йола инструмент.

Республика заводашкеи фабрикашкеи караерзаяьй халкъа боахама плана тІа белгалъяь йола 12 тайпара арахецаш йола продукци.

Халкъа боахама планагІа «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе СССР-е эггара хьалха арахеца йолаяьй дІа-юха лела подъемникаш.

«Красный молот» яхача заводе СССР Министерствайи ведомствайи планагІа эггара хьалха арахеца йолаяьй лоха давлени йола буровой раствора сепараторашеи горизонтальни электродегидратораши, «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене — электрографически аппараташ.

Цунна цхьана керда техникеи хьалха латта технологи балха юкъейоалаяра оттаяь планаш кхачашъяьяц республика кхачан промышленноста министерства предприятешка, хлебопродуктай производственни управлене, кхы дуккхача предприятешка.

Технически прогресс елга чакхдаьккхад изобретателашеи рационализаторашеи хьинаре дакъа а лоацаш.

1976 шера республика халкъа боахама юкъе йоалаяьй 12 эзар изобретенеши рационализаторски предложенеши. Царех хьабаьнна экономически пайда шера лаьрхІача 13 миллион сом хиннаб.

ЮРТА БОАХАМ

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш шерра социалистически яхье а баьнна республика юрта боахама къахьегамхоша иттлагІча пятилетка хьалхарча шера юрта боахама продукци дукхагІа йоаккхилгеи, колхозийн совхозийн экономика дІахо чІоагІъелгеи вІаштІехьдаьккхад.

1976 шера 1971—1975 шерашка хІара шера юкъера лаьрхІача яьккхачул 18 процент дукхагІа я колхозашеи паччахьалкхен боахамашеи яьккха ерригa юртбоахама продукци.

Республика кхашка дуккха балхаш даьд лаьтта леладара культура дІахо лакхъеш, хиш дехкача лаьттаехи юртбоахама техникахи дикагІа пайда эцаш, хІамаш дІаювш доача лаьттай структура эргаяьккха тоаеш.

1976 шера дукхагІа хиннад кІа, мукх, рожь, гидуарграш, баьцадаараш дІадийна лаьтташ. 1976 шера дерригача боахамашка хІамаш дІайийна лаьтташ иштта хиннад:

	1976 ш. (эзараш гектараш)	1975 ш. хинначох 1976 ш. процент.
ХІамаш дІайийна дерригa лаьтташ	467,8	100,8
Ялат дІадийнар	239,3	103
цу даькъе:		
кІа	117,6	107
мукх	56,7	110
гураьхьа дІадув рожь	4,3	2 зза
ялата лаьрхІа хьажкІаш	32,4	93
дуга	6,6	106
Гидуарграш	15,2	110
Шекара свекла (фабричн)	9,1	99
Коартол	2,8	74
Баьцадаараш	13,9	118
Доакъара культураш	180,8	98

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера колхозийн совхозийн кхашка республике хьалхагІа ца хиннача тайпара эггара дукхагІа хьувкъадаьд: баьцадаараш, сом, комсаш.

Колхозашкеи паччахьалкхен боахамашкеи чуденад 491,2 эзар тонн ялат, из хул ийслагІча пятилетка шерашка хІара шера юкъера лаьрхІача чуденачул 20 процент дукхагІа.

Лаьттанцара йоала керттера продукташ йоахилга дерригача боахамашка лакхденнад укх боараме:

эзар тонн

	1975 ш.	1976 ш.	1975 ш. хинначох 1976 ш. процент
Ялата культураш	366,8	519,1	142
цу даькъе:			
гураьхьа дІадув кІа	157,9	259,6	164
гураьхьа дІабув мукх	81,4	125,8	155
хьажкІаш	82,9	83,5	101
дуга	24,0	19,7	82
Шекара свекла (фабричн)	140,1	195,4	139
Гидуарграш	12,4	12,6	102
Баьцадаараш	106,1	171,3	162
Соми комараши	57,0	79,2	139
Комсаш	74,1	112,1	151

1976 шера колхозашкеи паччахьалкхен боахамашкеи хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача чудена ялат иззал да:

центнераш, цхьан гектара тІара

	1975 ш.	1976 ш.
Ялата культураш	15,2	21,4
цу даькъе:		
гураьхьа дІадув кІа	14,4	22,1
гураьхьа дІабув мукх	16,1	22,5
дуга	38,5	29,6
Шекара свекла (фабричн)	162	214
Баьцадаараш	84	121

Ялата культураш эггара дукхагІа хьувкъаяьй:

цхьан гектара тІара лаьрхІача Урус-Мартановски районе — 28,6 центнер, Сунженски районе — 25,0 центнер, Ачхой-Мартановски — 24,6 центнер, Шалински — 24,5 центнер, Шелковской — 24,1 центнер.

Дерригача боахамаша лаьттанцара йоала продукци паччахьалкхенга йоахкара боарам укх тайпара ба:

эзараш тоннаш

	1976 ш. дехкар	Йохкара план кхоачашъяра процент	1975 ш. ехкачох 1976 ш. процент.
Ялат	170,6	111	129
Шекара свекла	191,3	106	147
Гидуарграш	8,1	54	102
Коартол	6,6	110	148
Баьцадаараш	131,5	105	184
Соми комараши	66,8	129	133
Комсаш	110,2	130	152

1976 шера республика юртбоахама къахьегамхоша сийленна кхоачашдаьд паччахьалкхенга ялат, коартол, баьцадаараш, сом, комсаш йоахкара социалистически декхараш.

1976 шера колхозийн совхозийн кхашка ехкай 1975 шера ехкарел дукхагІа пайда боалаш йола вещество лаьрхІача 5 процент дукхагІа минеральни удобренеш, дукхагІа ехкай органически удобренеш а. 1977 шера дІайийна хІамаш дикагІа хьувкъайтара доккхий балхаш чакхдоах кхашка болх беча къахьегамхоша. Гураьхьа дІадийнад 182,6 эзар гектар ялат, из хул 1975 шера гураьхьа дийначул 6 процент дукхагІа, дукхагІа дІадийнад гураьхьа дІадув кІа, мукх, рожь. Зябь аьхай 155,2 эзар гектар.

БІаьсти дІае чутайсай 10,0 эзар тонн, е планал 4 процент дукхагІа хьажкІаш.

1976 шера йиълагІча квартале тракторaш тоаяра план 105 процент кхоачашъяьй.

Республика колхозашкеи совхозашкеи, боахамий юкъарча организацештеи продукци луш дола хьайбаш укх тайпара хиннад:

эзараш

	1 январе 1976 шу	1 январе 1977 шу	1976 ш. 1 январе хинначох 1977 ш. 1 январера процент.
Доахан	170,1	169,5	99,6
цу даькъе летта доахан	53,7	54,8	102
Хьакхарч	78,2	115,1	147
Жаи газзарийн	577,3	613,0	106
КоатІара оалхазараш, кагийдараш а лоархІаш	935,3	1323,2	142

Колхозашкеи, совхозашкеи боахамий юкъарча организацешкеи яьха хьайбай продукташ хьахьокх укх даннеша:

		1975 ш.	1976 ш.	1975 ш. нийсдича 1976 ш. проценташ
Дулх	эзар тонн	27,8	28,3	102
Шура	эзар тонн	88,97	89,0	100,1
Фуаш	миллион	56,1	65,2	116
Тха	тонн	2295	2501	109

1976 шера колхозашкеи совхозашкеи юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура 1888 килограмм я, 1975 шера хинначул 56 килограмм дукхагІа.

Наурски района боахамаша юкъера лаьрхІача яьккха шура 2363 килограмм, Шелковской районе — 2289 килограмм.

Хьалха а санна доахана продуктивность лоха я Надтеречни, Малгобекски, Шалински, Назрановски, Ачхой-Мартановски районашкарча боахамий — 1549—1748 килограмм.

ХІара котама тІехьа 1976 шера 174 фуъ гулдаьд, из хул 1975 шера хинначул 33 дукхагІа.

Дерригача боахамашка хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкар хьахьокх укх даннеша:

		Ерригa ехкараш	Йохкара план кхоачашъяр	1975 ш. нийсдича 1976 ш. процент
Хьайбаьи оалхазарийн дулх (дийна долаш лаьрхІача)	эзар тонн	31,6	97	98
Шура	эзар тонн	78,7	105	103
Фуаш	миллион	65,7	101	104
Тха	эзар центнер	42,9	116	108

1976 — 1977 шерашка доахан Іай чуоттадеча хана 1975 шера хинначул 29 процент дукхагІа Іалашъяьяр йол, сенаж — 2-зза, баьций хьоар — 37 процент, ча — 47 процент.

Юртбоахама материально-технически база дІахо чІоагІъяра балхаш даьд. 1976 шера республика колхозашкеи совхозашкеи кхаьчай 1335 трактор, 685 грузовой автомобиль, 195 ялат чуэца комбайн, 170 доакъар чуэца комбайн, 172 хьажкІаш чуэца комбайн.

1976 шера юрта боахам дегІабоалабара дІаяхийта капитальни вложенеш 78,7 миллион сом я.

Республика боахамашка доккхий балхаш ду лаьттана хини михен эрозена духьала къовсам лоаттабеш. Цу гІулакха 1976 шера дІадахийтад 45 эзар сом, бакъда шера план дикка кхоачаш ца ен йисай.

ДІахо шерлуш доагІа юрташкарча боахамашта юкъера бувзамаш.

Хьалъеш лагт хьайбаш леладу комплексаш Грозненски, Ачхой-Мартановски, Назрановски, Надтеречни районашка.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

1976 шера халкъбоахама мухьаш дІа-юха кхахьийтара план Къилбаседа-Кавказски машинаькъа Грозненски отделене гІолла 93,9 процент кхоачашъяьй.

Пассажираш дІа-юха кхувлара план кхоачашъяьй 99,3 процент. 1975 шерарчул 1,9 процент дукхагІа.

Отделене гІолла кийч а яь дІахьийтай 8,8 эзар беза мухь кхухьа поезд. царца дІа-юха бихьаб 3,6 млн. тонн мухь.

Поездаш дикагІа хьалъюзаш дІаахийтара чотах мукъаьккхай 2671 вагон, уж я 1975 шера хиннарел 7,9 процент дукхагІа.

Юкъера лаьрхІача дени-буси локомативага овсаре болх байтара задани 88,6 процент кхоачашъяьй. Вагонаш сихагІа йоттара-йоассаяра план 8,9 процент. участкови скороста план — 89,5 процент кхоачашъяьй. Вагоний овсарлен задани 84,8 процент кхоачашъяьй.

1976 шера автомобильни транспортаца мухь дІа-юха кхихьара план 103 процент, пассажираш дІа-юха кхувлара — 95,3 процент кхоачашъяьй. 1975 шерарчул 6,4 процент дукхагІа дІа-юха кхихьад мухьаш.

Автомобильни транспорта грузооборота план 91,2 процент кхоачашъяьй, пассажиро-километрий оборот 1975 шера хинначул 13,5 процент лакхъеннай.

МаьхагІа лелача легковой таксе километрий план 106,7 процент кхоачашъяьй, из хул 1975 шерарчул 28,8 процент дукхагІа.

1976 шера бувзама предприятей продукце план 101,3 процент кхоачашъяьй, продукци 1975 шера хинначул 7,5 процент дукхагІа а хулаш. Городской телефонни станцей абоненташ дукхагІа хилийтар — 110,2 процент, юрташкара — 110,3 процент, радиоточкаш оттаяр — 5,6 процент, кепайоазув дІадоаржадар — 102,6 процент кхоачашдаьд.

КАПИТАЛЬНИ ГІИШЛОШЪЯР

Чакхдаьннача 1976 шера кхоачашъяьй капитальни гІишлошъяра йоккха программа.

Хьал а яь болх бе йолаялийтай дуккха промышленнин культурно - бытовойи объекташ: Грозненски кога гІирс бу фабрика, «Трансмаш» яха завод, Грозный—Ростов яха нефтепродуктопровод, племенной гІулакха йола республикански станци, политехникум, «Лермонтовский» совхозе шура йоаккха комплекс, кхы дуккха объекташ, реконструкци яьй Аргунерча цІеноаш хьалдара йоккхий панелаш еча завода.

Цунца цхьана 1976 шера производственни мощносташ болх бе йолаялийтара план кхоачашъяьнза йисай. Болх бе йолаялийтаяц Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода каталитически риформинга установка, «Грознефть» объединене трубни база, А. Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводера хьалъяь яккха езаш хинна парафин йоаккха комплекс Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводера сернисти мехкдаьтта кийчделга Іалашдара йола ЭЛОУ блок.

Шера йола капитальни вложенеи план бІарчча республика хьанийцача 87 процент кхоачашъяьй, гІишлон-монтажни балхий план — 86 процент.

1976 шера подрядни организацеша шоай низаца гІишлон-монтажни балхий план кхоачашъяр хьахьокх укх даннеша:

	1976 ш. план кхоачашъяра процент	1975 ш. нийсдича 1976 ш. процент
Ерригача подрядни гІишлон-монтажни организацеша	98	104
цу даькъе:		
Нохч - ГІалгІай гІишлон управлене	92	109
«Чечингсельстрой» тресто	103	98
«Грознефтехимремстрой» тресто	105	100,3
«Чечинггазстрой» тресто	102	105
«Чечингушводстрой» гІишлон управлене	100,6	99,3
«Чеченингушводремстрой» тресто.	98	152

Хьалха а санна дуккхача обекташтеи гІишлоштеи дІадийкъа хиннад материальни, ахчан, къахьегама кхоачамаш, хІаьта цунах зе даьннад производственни мощносташ, наха чуІе цІенош, культурно-бытовой объекташ хиннахьа хьалъяь яхара. ЛоархІамегІа йола гІишлош, объекташ йоагІача тайпарен хиннахьеи материалаша, оборудованеца Іалашъяьяц.

Дуккхача объекташка болхлой къахьегам во вІаштІехьбаьккха хиннаб, кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра, гІишлон-монтажни балхашка дІадодар кІезигдара план, гІишлонаши механизмаши сеца лоаттаеш моттигаш нийсъеннай.

КЪАХЬЕГАМХОЙ МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛ-ТОРОИ КУЛЬТУРНИ БОАРАМИ ЛАКХБАЬ

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера юкъера лаьрхІача республика халкъа боахаме болх беш бола болхлойи гІулакхера нахи 1,7 процент дукхагІа хиннаб. Юкъера лаьрхІача республика халкъа боахамерча болхлоштеи гІулакхерча нахаи дІаденна алапи 131 сом хиннад. 1975 шераца нийсдича юкъера лаьрхІача алапи 5,6 процент лакхденнад.

Цхьан хана даьча тохкамегІа 1976 шера республике гІолла юкъера лаьрхІача долчул лакхагІа алапи долаш хиннаб халкъа боахаме болх беш мел болча болхлоех 40 процент бараш. Промышленноста болхлой алапи юкъера лаьрхІача 139 сом хиннад, гІишлошъечеи транспортеи — 163 сом.

Бахача наха хьатІабоагІа пайда 1975 шера хинначунца нийсбича 6 процент лакхбеннаб, общественни боахамгара боагІа колхозхой пайда а дукхагІа хиннаб. Потреблене общественни фондагара болхлой, гІулакхерча нахьа, колхозхой дезалашка кхаьчар а дукхагІа хиннад.

Паччахьалкхени кооперативнии торговле розничи товарооборота боарам, общественни кхача а цунна чубоагІаш, 1976 шера 595,1 млн. сом хиннаб, хІаьта вІаши нийсдаьча маьхашца лаьрхІача 1975 шерарчул 5 процент дукхагІа а хиннаб.

Паччахьалкхени кооперативнии торговле розничи товарооборота, цунца общественни кхачан оборот а йолаш, 1976 шера план кхоачашъяьй 102 процент, цу даькъе паччахьалкхен торговле предприятеша — 102 процент, потребительски кооперацe — 103 процент.

1975 шераца нийсдича дукхагІа дехкад пхьалола кхачани промышленнии товараш:

- Маша даьтта — 8 процент
- Шурен шурий продукташи — 5 процент
- Чкъаьрий — 12 процент
- Шекар — 2 процент
- Кондитерски изделеш — 11 процент
- Боамбе кІадаш — 10 процент
- Даьреш — 19 процент
- Барзкъаши чура барзкъаши — 2 процент
- Мебель — 7 процент
- Телевизораш — 9 процент

Цунца цхьана дизза кхоачашдаьдац баха нах дукха хІама чухувшача холодильникашца, бос болча телевизорашца, фарфоро-фаянсови сир даьккхачеи пхьегІашца, кІувсашеи кІувсий изделешеи, модельни берийн кога гІирсаца Іалашбар.

1976 шера моттигерча промышленноста предприятеша торгови сете дІадахьийтад 30,9 млн. сома боарам бола халкъа эша товараш. 1975 шерарчул 2,4 млн. сом, е 7 процент кІезигагІа.

1976 шера дІахо шердаьд бахача наха ду бытовой гІулакхаш. Быта служба бахача наха даь гІулакх 15,7 млн. сома боарам болаш да, из хул 1975 шерарчул 7 процент дукхагІа. Быта предприятеша юрташка даь гІулакхаш 9 процент лакхденнад.

Бахача наха гІулакх дара йола шера план республике гІолла кхоачашъяьй 102 процент, городашка — 102 процент, юрташка — 100,7 процент.

1976 шера нах чуІе цІеноош хьалдара дІадахийтад 23,9 млн. сом, хьал а даь эксплуатаце дІаденнад 220,3 эзар кв. метр нах чуІе цІенош, 1975 шерарчул 76 эзар кв. метр, е 1,5-зза дукхагІа.

Паччахьалкхен капитальни вложенеи чотах хьалъяьй 750 моттиг йола школе даха ха йоацача берий учреждененеш, 9628 моттиг йола 20 школа. Бакъда школаш хьалъяра план 73 процент мара кхоачашъяьяц.

Республика городашкеи юрташкеи сетевойи коачен газ чуйиллай 13,1 эзар квартира чу, из хул планагІа 93 процент.

Кердача дешара шера — дийнахьарча юкъарча дешара школашка дешаш 266,3 эзар бер да. Цул совгІа болхлойи юрташкарча кагирхойи сайрийнарча школашкеи заочни юкъерча дешара школашкеи дешаш ва 21,8 эзар саг.

1976 шера массане дешара школашка юкъера дешар дийша ваьннав 18233 зІамсаги йоІи, соахка хиннарел 2 эзар саг дукхагІа.

Цхьан шера профессионально - технически училищашка кийчваьв 10,6 эзар дика говзал йола къона болхло, хІаьта деша дІачуийцав 11,4 эзар саг, цу даькъе говзал Іомаярга хьежжа юкъера образовани яккха йиш йолча училищашкеи группашкеи — 3,6 эзар саг а волаш.

Техникумашкеи республика кхыча юкъерча специальни дешара заведенешкеи дешаш ва 15 эзар дешархо. 1976 шера цар арахийцав 4035 специалист.

Республика шин вузе дешаш ва 11735 студент, хІаьта соахка арахийцав цар 1650 специалист.

Республика халкъа боахаме болх беш ва лакхерен юкъера специальни дешар дийша 70 эзар специалист, царех ахапел дукхагІа бараш кхалнах ба.

Республика городашкеи юрташкеи 398 клубни учреждени я, царех 354—юрташка я. Ерригача клубни учреждененеех ахаш гаргга яраш районий, городий, юртий культура цІенош да.

Нохч-ГІалгІай АССР Статистически управлени

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

1976 шера 23 декабрерчу СССР Лакхехьарча Совета президиума УказагIа СССР орденашци медалашци еннай РСФСР юрта боахаме хьалхалаттараштa 1976 шера Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш дахари, ялати кхыйола юртбоахама продукташи дукхагIа яхареи паччахьалкхенга йоххареи, планаши социалистически декхараши кхоачашдеча къахьегама сийле гойтари бахьан долаш:

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ГIОЛЛА. ЛЕНИНА ОРДЕН

Адуев Хамия Исраиловича—Сунженски района Ассински совхоза бригадира.

Гелисханов Ахьмада Юсвапа—Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза звеньевойна.

Голуб Клавдия Кузьминичнана — Грозненски района «Пригородный» яхача сомий-баьцадаарий совхоза бригадира.

Дорофеев Михаил Васильевича — Шелковски района, «Путь к коммунизму» яхача колхоза комбайнера.

Михайлова Александра Ивановнана — Наурски района С. М. Кирова цIерагIча винсовхоза бригадира.

Мушаев Лаьчийна — Гудермесски района «Терек» яхача дута леладеча совхоза тракториста.

Насуханов Бача Алавиевича — Гудермесски района «Новогрозненский» яхача винсовхоза бригадира.

Соколенко Любовь Игнатьевнана — Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» яхача сомий бешамаш лелаеча совхоза звеньевайна.

Умхаджаева Малика Салаудиновнана — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза дояркана.

Филиппов Александр Андреевича — Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза комбайнера.

Хаджимурадов Магомед-Сали Магомед - Хаджиевича — Урус - Мартановски района «Горец» яхача совхоза звеньевойна.

Чочаев Магомед Махмудовича — Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза председателя.

Шайхаев Сайдалена — Сунженски района Шера Эскара цIерагIча колхоза воккхагIволча жаIуна.

Шатамиров Исмаил Амзатовича — Шелковски района «Шелковский» яхача племсовхоза жаIуна.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН

Албогачиев Орцхой АртагIана — Назрановски района «Экажевский» совхоза звеньевойна.

Алимханов Зайнди Ахмадовича — Шалински района «Южный» яхача совхоза бригадира.

Бондарева Клавдия Метрофановнана — Наурски района Калинина цIерагIча винсовхоза бригадира.

Гягиев Кумбалат Ахмедовича — Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза тракториста.

Демьянова Анастасия Сергеевнана — Грозненски района «Грозненский шурий» совхоза хьакхарч лелаечоа.

Жирютина Анна Николаевнана — Малгобекски района «Кавказ» яхача винсовхоза дояркана.

Кагирманов Алхазур Денаевича КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара.

Лавренченко Иван Егоровича — Грозненски района «Первое мая» яхача колхоза бригадира.

Лебеденко Леонид Никитовича — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

Могомадова Табарака — Шалински района Ленина цIерагIча колхоза звеньевайна.

Маковеев Петр Прокофьевича — Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Мегишева Ровзана — Шалински района Ленина цIерагIча колхоза звеньевайна.

Помарина Анна Федоровнана — Грозненски района «Первое мая» яхача колхоза Iаьсий лелаечоа.

Пономарева Анна Георгиевнана — Шелковской района «Червленский» яхача колхоза бригадира.

Пономаренко Василий Павловича — Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Порядина Евдокия Николаевнана — Наурский района «Комсомольский» яхача винсовхоза болхлочоа.

Умалатова Зади Алиевнана — Урус - Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза сомий-шурий бригада бригадира.

Усманова Марияна — Надтеречни района «Знаменский» яхача винсовхоза бригадира.

Хамидов Элмарзийна — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза воккхагIволча жаIуна.

Цакаев Насруддина — Шалински района «Автуринский» яхача совхоза тракториста.

Цукумов Абдул - Хьамида—Наурски района «Наурский» яхача винсовхоза тракториста.

Шаповалов Александр Викторовича — Шелковской района «Комминтерн» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

Шахаев Шадида — Гудермесски района «Кошкельдинский» яхача винсовхоза тракториста.

Элиханов Ваха Усмановича — Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза звеньевойна.

Эльсункаев Вахина — Ножай - Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза председателя.

Юшков Николай Александровича — Шелковской района «Комминтерн» яхача совхоза председателя.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Абдулаева Айсарина — Надтеречни района «Озерный» яхача винсовхоза болхлочоа.

Агаспаров Явгайтар Асаналиевича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

Алхазов Нурадин Жабраиловича — Наурский района «Красное знамя» яхача колхоза ферма заведующена.

Альбеков Муслим Мастаевича — Надтеречни района «Гвардейский» яхача откормочни совхоза тракториста.

Амангельдиев Арсанали Нурлубаевича — Шелковской района Мензинске цIерагIча колхоза ферма заведующена.

Амаханов Ахмед Хасановича—Малгобекски района М. Горьке цIерагIча винсовхоза тракториста.

Аралин Виктор Даниловича —КПСС Шелковской райкома секретара.

Ашаханов Сапиюла Сайдулаевича — Наурски района «Россия» яхача колхоза воккхагIволча жаIуна.

Аюбова Маржана — Надтеречни района «Озерный» яхача винсовхоза бригадира.

Баймурадов Ахмада — Нажай-Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза бригадира.

Бакчин Владимир Демьяновича — Малгобекски района винсовхоза комбайнера.

Баркинхоев Усман Росиевича — Назрановски района «Назрановский» совхоза автомобила водителя.

Бегоева Белисана — Ножай-Юртовски района Ленина цIерагIча колхоза тхьамка лелаечоа.

Беляков Александр Макаровича — Шелковской района «Червленский» яхача колхоза председателя.

Богатырев Султан Османовича — Назрановски района «Маяк» яхача сомий бешамаш лелаеча совхоза тракториста.

Бутенко Сергей Михайловича — Грозненский района Ленина цIерагIча колхоза тракториста.

Витушев Халит Мацаевича — Грозненски района «Юбилейный» яхача баьцадаарий шурий совхоза директора.

Гиреева Валентина Михайловнана — Сунженски района Шера Эскара цIерагIча колхоза хьакхарч лелаечоа.

Довлетукаев Шайха Шерваниевича — «Сельхозтехника» Гудермесски районни объединене машиниста-оператора.

Даурбеков Усмана Уматгирена — Назрановски района Назрановски совхоз-техникума тракториста.

Демельханов Магомед Халидовича — Ачхой - Мартановски района «Урожайный» яхача совхоза тракториста.

Дзугуев Хамид Халидовича — Грозненски района «Ермоловский» птицесовхоза тракториста.

Даязиков Урусхан Асланбековича — Назрановски района «Назрановский» яхача совхоза тракториста.

Евсеев Павел Васильевича—Нохч - ГIалгIай республикански паччахьалкхен юртбоахама опытни станце тракториста.

Заурбеков Увайс Заурбековича — Надтеречни района «Новогорский» винсовхоза директора.

Зенцова Надежда Семеновнана — Ачхой - Мартановски района «Новосельский» яхача сомий-баьцадаарий совхоза керттерча экономиста.

Ибрагимова Берлант Мадаевнана — Ачхой - Мартановски района «Лермонтовский» совхоза дояркана.

Исакова Айнана — Гудермесски района «Кошкельдинский» яхача винсовхоза звеньевайна.

Истамулов Айнди Магомедовича — Наурски района Кирова цIерагIча винсовхоза тракториста.

Каграманян Сиран Бакшиевнана — Грозненски района «Пригородный» яхача сомий-баьцадаарий совхоза звеньевайна.

Какаев Камал Какаевича — Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза комбайнера.

Калаев Улпа Искархановича — Грозненски района «Юбилейный» яхача баьцадаарий-шурий совхоза бригадира.

Касумов Лема Хакимовича — Гудермесски района «Терек» яхача дуга леладеча совхоза механизированни отряда начальника.

Кимаев Саид - Бека — Гудермесски района «Джалка» яхача совхоза скотника.

Кириллов Анатолий Ивановича — Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза председателя.

Кодзоев Госпой Бахьаудина — Назрановски района «Октябрь 40 шу» яхача совхоза звеньевойна.

Колесников Василий Николаевича — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза ферма заведующена.

Конев Александр Михайловича — Наурски района «Наурский» яхача винсовхоза директора.

Костоев Хьасана Якъубпа — Назрановски района «Экажевский» совхоза тракториста.

Кутепова Анастасия Андреевнана—Наурски района «Калиновский» яхача винсовхоза болхлочоа.

Литовкин Владимир Ивановича—Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза автомобила водителя.

Ломалиев Али Ломалиевича — Шалински района XX партсъезда цIерагIча колхоза механизированни отряда начальника.

Магомадов Хамзат Магомадовича — Шалински района «Южный» яхача совхоза бригадира.

Магомадова Айхолум—Шалински района «Южный» яхача совхоза звеньевайна.

Магомадова Седина — Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза болхлочоа.

Мажиев Мяхьмуда — Гудермесски района «Восточный» яхача винсовхоза тракториста.

Макеев Иван Ивановича—Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза тракториста.

Манапов Кадырбайна — Шелковской района «Шелковский» яхача госплемзавода воккхагIволча жаIуна.

Масаева Мая Алсабековнана — Ачхой - Мартановски района «Бамутский» яхача сомий-баьцадаарий совхоза бригадира.

Матаев Абас Магомедовича — Грозненски района «Загорский» совхоза тракториста.

Мишутин Николай Михайловича — «Грознефть» яхача объединене технологически транспорта Октябрьски управлене автомобила водителя.

Мосиенко Варвара Михайловнана — Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза бригадира.

Мусаев Сайпи Исаевича — Шалински района «Шалинский» яхача совхоза механизированни отряда начальника.

Мусалаев Олхазара — Шалински района «Предгорный» яхача совхоза механизированни отряда начальника.

Муслиева Тамара Могомедовнана — Шалински района «Джалка» яхача совхоза бригадира.

Мустапаев Джунида — Надтеречни района «Минеральный» яхача совхоза тракториста.

Муцалханов Муслим Салбановича — Урус-Мартановски района Урус-Мартановский сомий совхоза тракториста.

Оздоев Хамид Харисовича — Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза тракториста.

Олигова Матрена Товсултановнана — Назрановски района «Октября 40 шу» яхача совхоза дояркана.

Осадченко Елена Андреевнана — Наурски района Наурски плодопитомнически совхоза болхлочоа.

Пензурова Анна Ивановнана — Наурски района «Наурский» яхача винсовхоза керттерча агронома.

Пермяков Никон Дорофеевича — Гудермесски района «Гудермесский» яхача совхоза газоэлектросварщика.

Покидко Александр Ивановича — Наурски района «Победа» яхача винсовхоза керттерча агронома.

Поспелова Наталья Игнатьевнана — гор. Грознерча «Родина» яхача сомий-баьцадаарий совхоза бригадира.

Рабуев Адам Диндаевича — Советски района «Ленинский путь» яхача сомий бешамаш лелаеча совхоза воккхагIвола скотника.

Саблин Петр Федоровича — Наурски района Калинина цIерагIча винсовхоза директора.

Саидов Бауди Магомедовича — Шалински района Джалка яхача совхоза механизированни отряда начальника.

Сакаев Магомед Мовлаевича — Урус - Мартановски района Мичурина цIерагIча сомий-шурий совхоза парткома секретара.

Самарский Григорий Гавриловича — КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара.

Сурмай Мария Петровнана—Гудермесски района «Гудермесский» яхача совхоза хьакхарч лелаечоа.

Табацков Александр Евтеевича — Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза механизированни отряда начальника.

Таймасханов Сала Таймасхановича — Надтеречни района «Верхненаурский» яхача винсовхоза директора.

Тепсуркаев Мовлад Шамсуддиновича — Ачхой - Мартановски района «Новосельский» яхача сомий-баьцадаарий совхоза бригадира.

Тонкогубов Максим Семеновича — Грозненски района «Первое мая» яхача колхоза тракториста.

Тохов Муса Тоховича — Назрановски района «Назрановский яхача совхоза слесаря-моториста.

Тураев Газалина — Веденски района КПСС XXII съезда цIарагIча колхоза скотника.

Турпалов Лечи Исаевича — Урус - Мартановски района Мичурина цIарагIча сомий-шурий совхоза кхаш леладеча цеха начальника.

Умаров Нуради Хадисовича — Малгобекски района «Ингушский» яхача винсовхоза комбайнера.

Умаров Хасмогамед Бауддиновича — Грозненски района «Атагинский» яхача совхоза механика.

Устаров Абу - Хьасана — Грозненский района «Грозненский молочный» яхача совхоза тракториста.

Уциева Мадината — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» яхача совхоза дояркана.

Феньева Галина Герасимовнана — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председателя.

Хаджиева Баянта — Урус-Мартановски района «Труд» яхача сомий бешамаш лелаеча совхоза дояркана.

Хадиев Абдулбасир Абдулхалимовича — Ножай - Юртовски района Ю. Гагарина цIарагIча колхоза бригадира.

Хазуев Султан Хамзатовича — Надтеречни района «Новогорский» яхача винсовхоза бригадира.

Хамзаев Наурди Тапаевича — Шалински района «Джалка» яхача совхоза механизатора.

Хариков Абуязид Тазуевича КПСС Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретара.

Хушаев Аптена — Надтеречни района «Верхненаурский» яхача винсовхоза механизированни отряда начальника.

Цуцаев Ризвана — Урус-Мартановски района Мичурина цIарагIча сомий-шурий совхоза бригадира.

Чагаев Бауди Камалдиновича — Наурски района «Терский» яхача жа леладеча совхоза директора.

Чертков Анатолий Григорьевича —Сунженски района «Ассинский» яхача совхоза автомобила водителя.

Шагириев Iаьлийна — Грозненски автотранспортни предприяте автомобила водителя.

Шамсудинов Малика — Советски района Орджоникидзе цIарагIча колхоза скотника.

Шахгириев Шамсудина — Шалински района «Автуринский» яхача совхоза скотника.

Шахгириева Язмана — Грозненски района «Ермоловский» яхача птицесовхоза дояркана.

Щетинин Владимир Ивановича — Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза тракториста.

Щетинин Николай Михайловича — Наурски района «Наурский» яхача винсовхоза бригадира.

Якубов Заврмакана — Шалински района Куйбышева цIарагIча колхоза автомобила водителя.

(ДIахододар хургда).

Доазол дехьара

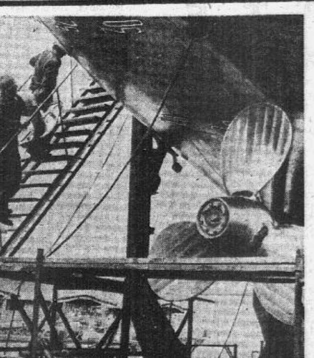

✦

ПНР. Укх пятилеткагIа а пул хьалха дIаяхачогIа а хиннарел 50 процент дукхагIа польски кемаш кхоачаргда СЭВ мехкашка. Керттера импортер Советски Союз я.

Гданска, Гдыня, Щецина, Устка верфешка (сурта тIа) хьаду химикаташ хоача гаэи дIа-юла кхахьара дола хердача конструкцегIа дола кемаш, контейнеровозаш, кемаш - паромаш, чкъаьрий лувца траулераш — дерригаш СЭВ членаш долча мехкаша хьаде лаьрхIача 128 тайпах 69 тайпа.

ЦАФ—ТАСС.

✦

СССР-а МАШАР ХЬАШТ ХИЛАРА ДОЛА ТЕШАЛ

Ткъаь иттлагIча декабре США кердача президента пресс - конференци планагIа лаьрхIа яцар. Цхьабакъда ди делкъийга кхаьчача хана Плейнсе хиннача журналисташка хоам бир, Джеймс Картера массови информаце средствай викалашца вIашагIкхета везаш лаьрхIа хилар. Американски обозревателa хаттараштa Леонид Ильич Брежнева тийнна жопаш Москве кепатеха араьаьннача шоллагIча дийнахьа дар из. Лагадоацаш хинна пресс-конференци яра хьакъехьа соцам бар а ,духхьал цунца дувзаденна дар аьнна хет сона.

Джоди Пауэлла, КIайча цIен пресс-секретарь хургволчо, 30 декабре Iуррехье а аьлар сога, Леонид Ильич Брежнева интервью чулоацам хIанзле а Джеймс Картера ховш ба. Цун текст кердача президентага цу сахьате хьакхайкаяь хиннай.

Цудухьа, Плейнсе ший цIен наIIарга лаьттача Джеймс Картергара шун корреспондента Леонид Ильич Брежнева интервью йоашхилга дийхачул тIехьагIа, Картера, кхы уйла а ца еш, — гучох, хаттар шийга дергдолга ховш хинна хургволаш вар из, — жоп делар: «Садагахьа дар морг да Брежнева дувцар», «хьатIадоагIача шера тхоаш вIашагIкхетилта вIаштIехьдаккха тхоашта, тешшаме, могаргда мотт сона», «укх массехк кIирагIа идеяшта вIашш дагавувлаш ва сон Генеральни секретарь Брежневи», «хIаьта тха дагадувлар чIоагIIа бIубо-лийташ а да».

Цхьабакъда даим Плейнсе хула журналисташ Леонид Илич Брежнева интервью текст цу хана йоацаш бар: доккхий газеташ тоъал хьеделе кхоач кердача президента пресс-центре. Цудухьа лоаца пресс-конференци чакх ма яьллинге а Картера цIен наIIарга американски кхыча мехкийн газетчикаша гобир шун корреспондента КПСС ЦК Генеральни секретара интервью чулоацам цунгара ма-барра хар духьа.

Укх деношка дукхача американцаша дийцар сона Леонид Ильич Брежнева интервьюх шоашта хетараш. Масалана доаладергда аз паччахьалкхен гIулакхаш леладерех волча воккхача шин деятела дешаш.

Джон Коннер — «Милбэнк, Твид, Хедли, Маклой» яхача США эггара йоккхагIа йолча юридически фирмаех цхьанне партнер. ВIалла дукха ха а яц Москве американо-советски торгово - экономически совета московски отделене воккхагIа вола вице-президент волаш Москве ши шу а даьккха СССР-ера из юхавена.

— Г-на Брежнева къамаьло хьахьокх, — аьлар Джон Коннера, — Советски Союзо, берригача наьха иразa, дуней халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбареи СССР-ай США-нен юкъера гIулакхаш тоадареи политика дIахо а тешшаме чакхйоахаш хилар. Цу тайппара, лоархIаме йоккхий проблемаш къоастаяра кердача президента, доглоахаш хургда тхо, пайда эцаргбола торо я цун. Аз дувцар стратегически герзашта доазув оттадара хьакъехьа соглашени яиза ярг ца хилар хинна Iац. Кхы мелдар дIадаьлча, цунах шийх а хургдар лоархIаме хIама карагIдалар. Сона хетачох, тха бехкагIа вIаштIехьа ца йоалаш укх ханага яьнна торгови соглашени яиза яргьяц. Кредитованеи тарифийн гIулакха Советски Союза лелаю дискриминаци дIаяккханза яргьяц. Бакъдар аьлча, бе-беча системашка-м дах вай. ХIаьта, нагахьа санна шун вахара система хьакъехьа американций хаттараш дале, кхы кIезигагIа хаттараш советски наьха а дац тха вахара правилай хьакъехьа. Цхьабакъда вай юкъмоттиг тоаяра новкъаоле е езаш дац уж дешаш. Дуней тIа дукха я г-на Брежнева белгальяхан кхы а дукхача шерашка тIехьа а йоахаш къоаста ца еш йита йиш йоацеи проблемаш. Юкъара политика кийчъе еза вай, юххера а, уж юкъара проблемаш къестаяла.

Роберт Бродуотер — йовзаш йолча «Кока — кола» яхача американски компане вице-президент:

— Сона хетачох, г-н Брежнева дувцачо хьахьокх лаьттан тIарча берригача наха сатуcараши царна дагадоахкараши. Политическии тIемен дешашта специалист вац со, цхьабакъда хIаьта а вай шин мехка юкъера гIулакхаш дIахо тоаданза дарг ца хилара хьакъехьа г-на Брежнева аьннача хIара деша кIал кулг язду аз. Цудухьа со чIоагIIа дог тийша ва, кхетамеча наха цу гIулакха экономически торговни доакъошка де йиш йолаш мел дола хIама делга шоай декхар лархIа дезаш хиларах.

Г-н Брежнева ший интервьюца дийцар цхьаккха тайпа «советски кхерам» ца хилар. вIаши унзара доахилга тоъаргхилар, вай проблемаш къоастаяра болх бе безаш хилар. Iалаьмате ниса аьнна дешаш да уж.

(АПН).

АРАОНАШ ХЬУНАГIАРА АРАБАЬННАБ

Боливе бахача нахах 60 процент кечуа, аймара, гуарани яхача фух бола индейцаш ба. Цхьабакъда цу латиноамерикански мехка джунглешка хIанз а бах хIанзарча цивилизацех лоадама хIама ца ховча 30 кхыча фух бола 85 эзар гаргга индейцаш.

Ма-дарра аьлча, дуненна довзаш доацача боливийски индейски фунашта юкъе эггара белгалагIа дар дунен тIа эггара хьалха вахар хьадоладеннача хана санна хIанз а баьаш болча араонии зIамига фух да. Араоний фух юхевисараш верригаш а 53 саг мара вац. ЛаIпаса хьунашта юкъе бах уж. Цхьан метте сийца вахар доацаш, е юрта боахам а, е кулга говзаз а ца йовзаш ба араонаш. Чарахьал деш болча цар кхача — керттерча даькъе хьайбан дулх да.

Пальма гаьнех яьча къаьсттача оун чу бах фун хIара дезал. Цар метта меттел лелаю гаьнаш тIара яьха кIаьдъяь коасташ. Араоний фух болча мIагIа наха тIехкIарал лохерча дегIах коаст хьерчаю хIаьта кхалнаха а иштта тайп-тайпарча гаьнаш тIара яьхача коастах яь юбкаш ювхаю.

Из доккха доаца адамий фу эггара хьалха «цивилизовании» дуненца дувзаденнад карара бIаьшере хьайолаенначa юкъе. Цхьабакъда аттача гIолла тIайоагIа хIамилг лехараш араонех лай бе а каучукови кхашка болх бе уж оттабе а тIерачул тIехьагIа, кIоаргга хьунашта юкъе хьалчуоахаб цу фух бола нах, гонахьарча дунеццара масе тайпара гIулакхаш хоада а дар. ШозлагIа кора ца беш ах бIаь шу совгIа ха яьннача тIехьагIа, аэрофотосъемкаш еча хана мара корабаьбац уж.

Эггара хьалхара — хIанз доттагIал тIехьа — цивилизацецара шоай бувзамаш 1963 шера тессад араонаша, хIаьта цул тIехьагIа а 5 шу даьлча мара лоархIабаьбац уж хьунашкарча шоай фусамашкара Iоъаробовла. Цу хана деиз дIайолаеннай из фу адамий культурана юкъсозара процесс.

Дукха ха йоацаш каштанаш нйеращца халданза «торгови» гIулакхаш леладелга вIаштIехьдаьккхад араонаша. Цунах хьаьтIа — доагIача ахчах тIадувха барзкъаш ийду цар, кхыметтел дерригача фуна лаьрхIа цхьа шоакъала топ а ийцай. Укх тIеххьарча хана цхьа бахьан ремеслаш Iомае баьннад араонаш.

Н. ОГНЕВ,
ТАСС корреспондент.
Ла-Пас.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ СОВЪЯККХАРА НАЬКЪАШ

1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIаболабара КПСС XXV съездо тIайийцача керттерча лостамаш тIа боккха теркам тIабохийт иттлагIча пятилетке хьайбай продукци алсамъяккхара. Боккха теркам тIабахийтар хьайбаш дебадара а царгара дукхагIа продукци яккхара а КПСС ЦК-а октябрьски (1976 ш.) Пленуме ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева а. Цу гIулакхо декхарийла бу фермай болхлой хьайбай продукци дукхагIа яккхара халданза йоакхо е.

Дика хьокхамаш гойташ чакхдаьккхар иттлагIча пятилетка хьалхара шу вай республика фермай болхлоша. Толамца кхоачашийр паччахьалкхенга дулх, шура, тха, фуаш доккара планаш. Из дог гIоздоакхаш гIулакх да Цунца цхьана дицалийта йиш яц республика хьайбаш леладераша укх шера шоаш тIайийца социалистически декхараш соаккарчул лакхагIа хилар. Уж кхоачашдара хIанззе а ларл йолла еза. Низ дIакхоачар де деза Iан замалахьа йоаккха хьайбай продукци соахкарчул дукхагIа а из яккхарга дIабода мах лохагIа а хилийтара. Цул совгIа юкъера ца дувлийташ Iангара даха деза дерригa хьайбаш. Из гIулакх лерттIа вIаштIехьдаьккха кхоачашде доккха новкъостал дергда дикагIболча хьайбаш леладерий опыто, Iилмане карагIдаьннaчо.

IАЙ ХЬАЙБАШ КХАБАР

Цхьаьнца болча кулгалхошта а хьайбаш леладерашта а мотташ хила мег йIайхача а сийрдача а помещенешка лоатта а деш декъа доакъари концентраташи мара кхы хIама а ца луш кхаьбача, ахканарча хьалашка санна хьайбаша дукха продукци лургья, аьнна. Из нийса дац. Духхьала концентрированни доакъарца кхабарах дегIайоагIаргьяц хьайбаша лу продукци, нагахьа санна царна барда, жом, силос, кхы тайпа моша доакъар луш ца хилча. Iан замалахьа оттаьча рационага хьежжа хьайбаш кхаьбача цар луш йола продукци алсамйоалилга хьахьокх дикагIболча хьайбаш леладерий балха опыто. Iилмо, практико ма-хьесхара вIашагIа а эдеш доакъара цехашка кийчде деза доакъараш.

ДОАХАН ЦIЕНА ЛЕЛАДАР

Ховш да, ший ханнахьа цIен а деш леладеча хьайбаша дукхагIа продукци лулга. ХIаиад из иштта. Кхох, нувхех цIендаьча хьайбай цIий дикагIа лел, из бахьан долаш кIезигагIа шеллу уж, цунца цхьана дикагIа пайда эц диаьча доакъарах. Из кхета а деш Iан замалахьа хьайбаш цIена леладара халданза йоакхо е еза фермай болхлоша.

Хала хете а, белгал ца даькхача далаш продукци алсамяккха йиш хулийтача цу лоархIамерча торонех вай республика хьайбаш леладераша хIанз а тоъал пайда ца эцилга. Ший ханнахьа керда кIалхьарцар ца дар, цIен ца дар бахьан долаш шелалах хоба а дале латташ хул хьайбаш республика дукхагIа йолча фермашка. Дукха йоакхо яц хьайбаш цIена леладара Шалински, Урус-Мартановски, Ножай-Юртовски, Веденски, Гудермесски, Назрановски районий дукхагIдолча боахамашка.

ЦIендеча хана хьайбаш тIара демаца дукха микробаш Iойоах. Из бахьан долаш деттачара, кхоабачара ара а даьха цIенде деза хьайбаш. ХIаьта ара мух а болаш шийла хилча вентиляци йолча помещене цIенде деза уж. ЦIенде могадац хьайбаш царна доакъар диллачул тIехьагIа. ХIана аьлча, цу хана уж цIендеш хилча сатем бов хьайбай, вогIа дуъ цар доакъар.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ДОАХАНГА САЛАIИЙТАР

Продукци алсамъяккхара доккха новкъостал ду доаханта ший ханнахьа салаIийтаро. Мух-малх кхетийтара помещенешкара ара а даьха шин-кхаь сахьата леладе деза доахан. Малх а болаш екъа йолча дийнахьа ара дукхагIа лелийта йиш я уж. Ара а даьха леладаьчул тIехьагIа сиха мец а дале дикагIа дуъ доахана доакъар, хIаьта йнаьр дегIах дикагIа дIа а латт. Цунца цхьана чIоагIъю унахцIено, алсамйола луш йола продукци.

ДОАХАН ЛАЗАРЕХ ЛОРАДАР

Лазар кхийттача хоалуш лохъу доахана луш йола продукци. Iан замалахьа доахана лазараш кхетт дукхагIча даькъе уж латтача помещенешка лостам ца хилар, дукха кхоачамбоацараш нийсдолийташ хилар бахьан долаш. Иштта, доахана дукхагIа лазараш кхетт хьаьшта, хьайбаш дIадехкача бIоагIех, наIараштa эшачен ца эшачен дийтта хьастамаш доахкача, цхьацца йола дахчан хIамаш аьшка саьргашца чIоагIъяьча, чухьа бIеха, ша баь моттигаш йолча помещенешка латташ. ХIана? Доакъар дуача хана е чура лелийта арадоахаш хьастамаша, аьшка саьргаша човнаш е мег доахана, хIаьта лайжа Iоккхийта маьже лозе а мег. Из кхетаде деза фермай болхлоша. Хан-ханахьа кIалхьарцар а хувцаш цIена хилийта еза доахан латта помещенеш, чура дIаяха еза эшаш йоаца сов хIамаш. Уж гIулакхаш лерттIа кхоачашдарах тийша я Iан замалахьа доахана унахцIено.

КХОАЧАШДЕ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ БАЛХА ХЬАЛАШ

Иоаккха продукци лох а ца йолийташ, юкъера а ца дувлийташ хьайбаш Iангара доахаргда фермай къахьегамхой балха а салаIара а хьалаш дика вIаштIехьдаьхача. Дог доагIаши безам боацаши саго деча балхий хьокхамаш тайп-тайпара хул Нагахьа санна, саг ший балхах воккхий веш хилча из къахьегама тIера хул, ший балха хьокхамаш дикагIа хилийта ловш болх бу. ХIаьта балха раьза воацаш, дог ца доагIаш волчо бе-башха доацаш кхоачашду ший декхараш.

Хала хете а, хIанз а дукха ба вай республике фермай болхлой къахьегам вIаштIехьбаккхара, аттачабаккхара лоадама хIама ца ду кулгалхой. Цхьайола фермаш Iалашъяна я кхыметтел хиланза баргбоацача гIирсаца иштта: новраща, шодаща, бож беттача хана эшачунца. Хьайбаш леладераштa лац спецбарзкъаш, доагIа доакъар, дахча, ьIора. Цу тайпара кхоачамбоацараш нийслу Грозненски, Веденски, Шалински, Советски, Ножай-Юртовски районий цхьайолча фермашка.

Кхоачамбоацараш дIа а доалхаш лакхе дийццача тайпара Iай хьайбаш леладара болх вIаштIехьбаккха хьажа беза боахамий кулгалхой, специалисташ, фермай къахьегамхой. Цунах тийша хургда Сийлахьбоккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера паччахьалкхенга хьайбай продукци йоккхара хьалхашка латта декхараш кхоачашдар.

Б. ДИКАЕВ,
Нохч - ГIалгIай НИВС-а воккхагIвола Iилман болхло, ветеринарии Iилмай кандидат.

Франце къахьегамхошта са паргIата доаккхаргдолаш цхьаккха хIама дахьаш дагIац 1977 шу. ХIанззе а даьча лоархIамех налогаш 12,7 процент тIаккхетаргйолаш я. Экономически цхьана гIулакхаш леладареи дегIаахареи Организаце лерхIачох мехка нах хьабе болх боацаш хилара боарам 1,7 миллион сагага кхача мегаш ба. Iаьдалаша лерхI бахача наьха хIама эцара йола торонаш кIезигъе, къахьегамхой цу гIулакха духхьал боллаше а.

Балхара нах дIабахара «эпидеми» торгови сете кхаьчай. «Бель жардиньер» яхача парижски тика дирекце аханел дукхагIбола болхлой балхара дIабаьхаб. Цу гIулакха духьала забастовка а яь тика дIалаьцай цар. Цу витринаш тIа оттадаьд «Тика хьалаьцай», «Дирекце даь рождественски совгIат — 112 саг балхара дIадаьккхар», «Тхо духьала да балхара нах дIабахара» яха плакаташ (сурта тIа).

ТАСС фотохроника.

Iалам—адамлен рузкъа

ПАРТЕ ЛОIАМАГIА

Нохч-ГIалгIайчен лаьтташ леладераша дика хьийкъа юртбоахама культураш кхейир. ДIачуийдеча пункташкеи чакхдоахача промышленноста предприятешкеи кхаьчар 167 эзар тонн ялат, 108 эзар тонн комсаш, 56 эзар тонн сом, 6,5 эзар тонн коартолаш, хIаьта уж дуккха а дуккхагIа хул оттаяь хиннача планали хьалхагIа тIахийцача социалистически декхарели.

Уж тайпа толамаш доахаргдац «лаьтта, цун ченаш, хьунаш... паччахьалкхен доалахьа йолча» (СССР Конституци) социалистически паччахьалкхене мара.

Укхаза дагадехача бакъахьа хурда, исторе чухь эггара хьалха, ленински декретагIа, лаьтта, цу тIа болх бераштa дIаденна хилар а Iалам лорадара эррига мероприятеш паччахьалкхен лаьттан тIа чакхъяха торо хинна хилар а.

Ленина яьххача тайпара, Iалам лораделга вай партеи правительстван политика а хинна дIаэттад. Гонахьара Iалам лорадара даькъера принципиальни положенеш кердача тайпара оттайир КПСС XXV съезде. Парте XXV съезде доклад ещ, новкъоста Л. И. Брежнева аьннад: «...Iалам лораде йиш йолаш а лораде дезаш а да, новкъостий, Iалама новкъостал де деза цун вахара низаш дизза хьаделлара. «Зиза доаккхаш латта край» яхаш шаьрденна, массанена а довзаш дола дешаш да вайна. Ишта оал наьха знанеша, опыто, Iаламца уж дIаайна хиларо, цуннарча цар безамо белггала тамашийна дика хIамаш гойташ долча лаьттах. Из ба вай социалистически никъ».

Хьашт доаца хIамаш гучадаьначул тIехьагIа ца а лорадеш, эггара хьалха, производство дIайолаеннача хана, Iаламца гIулакх тоссаденнача хана лораде, тоаде деза Iалам.

Отходаш юха ца къестийташ йола технологи, гобоахьийташ хига болх байтар, минеральни бедалах промышленносте комплексни пайда эцар, Iалам лорадеш йола кхы тайпа мероприятеш чакхъяхар — уж да гонахьара Iалам цIена лоаттаделга Iалашдеш дола гIулакхаш.

Уж гIулакхаш кхоачашдара новкъостал де дезаш я вай социалистически планировани система. Iалам лорадара отдел вIашагIъеллай СССР Госплано. Цо кийч а яь СССР эррига министерстваштеи ведомстваштеи, союзни республикай Министрий Советашта дIаяхьийтай 1977—1980 шерашка Iалам лорадареи Iалама ресурсех пайда дикагIа эцареи плана контрольни цифраш.

КПСС XXV съезде доклад ещ нов. Косыгина белгалдаькхар, хий яхар санна йолча чIоаггIа маьхерча ресурсах пайда дикагIа эцар — из йоккха экономически проблема хилар. Тезача хих шерра пайда эц юрта боахаме кхашка хий диллара, промышленносте, транспорте, бытовой гIулакхашта.

Тезача хих пайда эцара гIулакха халкъа боахама кхыча доакъошта юкъе хьалхара моттиг лоац юрта боахамо. Пайда эцаш дола хий дIахо йодача хана кходара промышленноста технологи эргаьккха тоае лерхI. Масала, нагахьа санна 50-ча шерашка хьалъьяча мехкдаьтта чакхдоахача заводаша 1 тонн мехкдаьтта чакхдоаккхаш хилча 7—8 кубометр хий доадеш хиннадале, 70-ча шерашка хьалъьяраша — 0,24 —0,12 кубометр мара доадац. ХIанз хьалъе лерхI промышленностера хий вIалла араккхувсаргдоацаш, гобоахьийташ хих пайда эцаргболаш йола мехкдаьтта чакхдоаха заводаш. Цу гIулакхо торо хулийтаргья хий а чкъаьрий лела моттигаш а цIена лелае, хишта гонахьенех культурно-унахцIеной гIулакха пайда эца.

1985 шерале Советски Союзе геттара дIададарга цIенданза е кIезига цIендаь, зуламе хIамаш дIакъоастаяза дола хиш хьарсамашка ухийтилга.

Х-ча пятилетке хий цIенду гIирсаш хьаллу 178 городе. Х-ча пятилетке Iалам лорадара хьахийцача 11 миллиард сомах 7 миллиард сом хий цIена лоаттадарга дIадохийтаргдолаш да. Халахете а, лертIа доаца гIулакхаш а нийслу вай дахача метте. Колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш леладу специализированни комплексаш хьалъеча хана кхонахи кхыча отходехи пайда дикагIа эцаргбола способаш теркалъац гIишлонхоша. Из бахьан долаш доахан леладеча фермашта юхе Iалаьмате дукха цIала Iов. Кхашка дIакхачац лаьтта хьаьдеш йола органически удобренеш. ДогIа дийлхача Iоухача хиво шийца хьарсам чу кхухь цIала, цудухьа из Iаткъ хи чурча чкъаьрашта, мала мегаргдоацача доал хий. Цу гIулакха предприятешка, колхозашка, совхозашка тIахьожам лоаттабар, вай Iалам лорадар хIара советски сага деккхар да.

Вай зама — чIоагIа Iилматехнически прогресс хула зама. КПСС XXV съезда решенеш тIа белгалдаьккхад Iалам лорадара дIахо Iилман проблемаш кийчъелга лоархIаме хилар.

КПСС ЦК-аси Советски правительстван чIоагIа лоархIам бу Iалам лорадареи Iалама рузкъах пайда ийса эцареи даькъе дунен халкъашта юкъе цхьана леладеча гIулакхий. Белгала, планетера дуккха ресурсаш дерригача дунен тIарча наха цхьатарра пайда эцаш я: сигалара фо, дунен океан, дуккха фордаши долха хиши, Лаьттан Къилбаседехьарчеи Къулбехьарчеи полюсашкара ша, цудухьа цар йоакхо елга а цхьатарра дакъа кхоачаш хила деза.

Оакхарийи оалхазарийи дуккха тайпаш, къаьстта а мехкара мехка дIа-юха ухаш долчар, теркалдац паччахьалкхений доазонаш, цудухьа царех кхетамца пайда эцара дунен тIара деррига халкъаш оарцагIдовла деза.

СССР эггара хьалха оарцагIа а йоал, хьинаре новкъостал а ду регональни доазонел чухьа санна, иштта глобальни масштабе а гонахьара Iалам лорадар духьа дунен халкъашта юкъера конвенцеши договораши кийчдара а чакхдахара а.

Из дош лаьрхIа дийцар Европерча кхерамалени цхьана гIулакхаш леладареи гIулакха йолча 1975 шера август бетта Хельсинке хиннача Совещане. Совещане ТIеххьарча акта гонахьара Iалам лорадара раздела доккхагIа дола дакъа советски эксперташа кийчдаь дар.

КПСС XXV съездо цIаьхка а бакъдир Хельсинке лаьрхIар ше къоабалдаь тIаэцаш хилар. Iалам лорадаран Iалама ресурсех пайда дикагIа эцаран чакхлаха аьнна КПСС XXV съезда решенешка, КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи сопамашка. СССР Лакхехьарча Совета сессе решенешка оттадаь гIулакхаш — советски сага, хIанзарчеи тIаккхувргдолчеи ноахалий Коммунистически партеи Советски паччахьалкхенои йоакхо еш хилара дола къаьгта тешал.

Iалам лорадеча хIара активиста деккхар — хьалхашка латта деккхараш кхоачашдара, вай Даьхен Iалама рузкъах пайда дикагIа эцилген из дебаделгеи Iалашдара парте дика гIонча хилар.

И. ЭСТЕРЛЕ,
Нохч-ГIалгIай ВООП президиума член.

Iалам лорадар— вай деккхар

Iалам лорадара, цунах кхом а беш пайда эцара хаддаза йоакхо ю вай партеи правительстван. Иштта, 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара КПСС XXV съездо тIанийцача керттерча лостамашка хьежжа, Iалам лорадаран из меттаоттадаран иттлагIча пятилетке пайда эцара 11 миллион сом ахча хьакъоастадаьд.

Хишы фон Iалама зене йолча хIамашца бIехдарах дуккхагIа, каст-кастагIа бехктокхаме оз тIеххьарча хана промышленни предприятей кулгалхой. Из бахьан долаш хIанз кIезигагIа бIехду Iалам промышленни отходашца. Хиш, фо цIена хилийтара къовсам лоаттабе деккхарийла я хIара производственни коллектив, беррига къахьегамхой. Iалам лорадар — тIехьенах йоакхо яр санна хIама да.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера Iалам лорадара йоаржаьча социалистически яхьа условеш вIаштIехьъяьхай Нохч-ГIалгIай республика Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо, ВООП республикански совето. Социалистически яхь вIаштIехьъяккхаран цун итогаш яран лаьрхIа комисси вIашагIъеллай республике. Культура министерстванеи кинофикаце управленеи деккхар тIадиллад Iалам лорадарах лекцеш, беседаш е, кинофильмаш хьокха.

Социалистически яхьа кертера деккхараш — Iалам лорадара, цунах кхом а беш пайда эцара йоакхо а еш КПСС XXV съездо даь сопамаш вахара шерра юкъедоаладара, «РСФСР Iалам лорадарах» дола закон кхоачашдара нах дукхагIа юкъеозар. Цу хьакъехьа хадданза къовсам лоаттабе беза Iалама зене йолча баьпаща, садоахкача хIамашца, дуккхагIа дIайогIа еза гаьнаш, чакхъяха еза «Хьу лораяра», «Чкъаьрий лорадара», «Оалхазараш лорадара» месячникаш.

Iалам лорадара яьржача яхье комиссе итогех хьалхара моттиг яьккхача коллективана лургья Нохч-ГIалгIай Министрий Совета карара кара лу ЦIе байрахх, хIаьта Iалам лорадеш къаьстта доккха дакъа лоацаш хинна нах белгалбоахарга мах болча совгIаташца, ВООП-а дипломашеи грамоташеи.

Х. ДАДАЕВ.

МОЛДАВСКИ ССР. Бендерски даьри деча комбината болхлойн гIулакхерча наьхен цхьа эзар гаргга кайй бераш ух предприяте шин чоахь хьалъяьча школе даха ха йоацача берий учрежденешка. Даьры дераш бахача поселке дукха ха йоацаш хьайийллай «Золотой петушок» яха керда берий комбинат. Цун помещенеш итт эзар квадратни метр совгIа моттиг дIалоацаш я. Шоай ханашка хьежжа «шо-шоай цIа» долаш я хIара группа, хIаьта ловзараши занятеши е эшаш мел йолча оборудованешца кийчдаь а да уж.

СУРТА ТIА: «Золотой петушок» яхача комбинате ухаш йола Малявская Ира.

Б. КАПИНИНАЙ
А. СИМАНОВСКЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

НАЬСАРХОЙ ТОЛАМ

Дукха ха яц г. Соче хиннача къахьегамхой самодеятельни художественни творчества зональни хьажаре дакъа лоацаш хинна Нохч-ГIалгIайчен делегаци цIаена. Цига къаьстта боккха толам баьккхар халхарий коллективашта юкъе хьалхара моттиги хьажара лауреата цIин яьккхача Наьсаречa иллеи халхареи халкъа ансамбло. ХIаьта укх деношка КПСС Наьсарен райкоме Соче бахаш болча Сийлахь-боккхача Даймехка тIема доакъашхошкара Даниловгара, Никитенкогара, Грушингара, Адуевгара, Асьченкогара, кхычаргара письмо денад. Цу тIа язду: «Iалаьмате боккха тоам бир тхона шун художественни самодеятельноста коллективо оттадаьча концерто. Цу коллектива вIаштIехьдаьлар Еррисоюзни фестивала лауреат хила. Шоана санна цунах боккха кхаъ хилар тхона а, иштта хоза хеташ тха дегаша тIанийцар цар оттаяь программа».

Хьажар чакхдоаккхаш зал массаза а тIанк аьнна хьалийза хулар. Безаме тIанйбора цар тайп-тайпарча моттигашкара баьхка самодеятельни артисташ. Цхьабакъда цу дуккхача коллективашта юкъе а цар белгалбир Наьсарера халхараш дераш. Хьажар чакхдаьнначул тIехьагIа гучадаьлар цар искусства лакха мах хьежараша санна жюре а баьлга. Цу толамга мишта кхаьчай из кагирхой коллектив?

1968 шера Назрановски районни культура ЦIагIа вIашагIъеллар иллеи халхареи самодеятельни ансамбль. Цу хана денз цига дакъа лоацаш ба болхлой, гIулакхера нах, дешархой — иллеши халхараши деза кагий нахи мехкарийи — верригаш а 105 саг. Цига я маIача наьха вокальни группа, баянисташ, струнни группа, кхыяраш.

— Юкхьанца тхона дукха халонаш нийслора, — дагалувц ансамбла художественни кулгалхочо Гапархоев Мухьмада. — Художественни самодеятельносте дакъа лаца ловш бараш дукха бацар, къаьстта гIалгIай мехкарашта юкъе. Цудухьа дукха болх бе бийзар коллектив вIашагIйоллаш. ДIадолалуш городерча профтехучилища дешархоехи совхоз-техникума студентехи вIашагIъеллар халхараш ду группа. Дукха ха ялалехьа халхарий коллектива тIакхийтар вокально-инструментальни ансамбль а. Цига дакъа лоацараш г. Назране баха нах хинна ца Iеш кхыча юрташкара а бар. Иштта ансамбле дакъа лоацаш бар ЖIайрахьарча школера пионервожати Цицкнева Тамара, ТIой-Юртарча школа исторе хьехархо Кодзоев Къоасам, кхыбараш.

Пхийтта шу даьннад Гапархоев Мухьмада кагирхой халхараш де Iомабу. ХIара дийнахьа — Iуйрийна, сайрийна культура ЦIагIа гургва шоана из, иштта хозаргба Евлоева Марема лекхаш бола пандар, гургба халхабувлаш кагий нах. Ансамбль репетици еш я. Юха а юха а Iомадер дIачIоагIде гIерташ ду цар шоай хIара халхар. Кхоана наха шоай говзал бIаргаяйта сцена тIа арабаьлча шоай цIийбала безаргбоацаш а наха лоIам бе гIерташ а.

ХIанз Наьсарера иллеи халхареи ансамбль района къахьегамхошта яйза ца Iеш лоалахарча районашка, республикашка а дIаяйзай. Ше хьахиннача шерашка денз 224 концерт оттадаьд цу коллективо, царех 138 Назрановски района юрташка а оттадеш. Грозне С. М. Кирова цIерагIча парке, В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце, химиккий культура Двореце, республикерча телевидене гIолла бараьтта концерт деннад ансамбло.

Концерташца Къилбаседа-ХIирий автономни республике Куртат, Ногир, Чермен, Карца яхача юрташка дуккхаза а баха хиннаб наьсархой. Каст-каста цига ух уж Пригородни районе шоацца социалистически яхье яьнна район йоландаь. ЧIоагIа дика тIаэцаш чакхдаьннад цар цига денна концерташ. Дерригаш а ткъаь диъ концерт деннад цар шоай лоалахой болча. Толамца чакхдийннад Сунженски, Малгобекски районашка гойта концерташ а.

Программа тайп-тайпареи, дика кийчъяьи, артистий говзал лакха йолаши хиларах Наьсаречa артисташа юртарча художественни самодеятельноста республикански хьажаре шоллагIа моттиг яьккхар, хIаьта халхара коллективо массарел кот а яьнна Дона тIарча Ростове хиннача хьажаре дакъа лаца бокъо яьккхар. Иштта Еррироссийски хьажара лауреат а хилар из. Москве хьажар чакхдоалаш оттадеча концерте дакъа лаца бокъо яьккхар коллективо.

Советски, Урус-Мартановски районашкарча коллективашца цхьана наьсархоша концерташ гойтар массехк шу хьалха Москве Чайковске цIерагIча концертни зале, окружной эпсарий ЦIагIа, бронетанкови эскарий Академе, съездий Кремлевски Двореце, «Серп и Молот» завода культура ЦIагIа. Цига а лакха говзал гойтар цар.

Iалаьмате дика кийчбелар Соче хиннача тIехьарча хьажарга ансамбла солисташ Хулагов Мухарбик, Шадыжев Абукар, Шадыжев Руслан, Газдиев Жамалд, кхыбараш. Советски Эскаре вахалехьа ансамбла юкъе дакъа лоацаш вар Угурчиев Гирихан. Цига дика гIулакх чакхдаьккха ансамбле юхавера из. Цу коллективо Соче хьекхар ЖIайрахой халхар. ХIаьта мехкараша Хашагульгова Iашата, Журкина Светланас, Гайтукнева Заремас, кхычар дир аварций халхар. Цу шин номерах царна елар дошо медалаш.

Соче тIеххьара концерт луча хана зале гулбеннараша ура а эйтта дIаьхдаь тIоараш техар наьсархой белгалбоахаш. Зале баьгIарашта юкъе вар СССР летчик-космонавт Ю. П. Артюхин. Цул совгIа ансамбло яьккхар шин тайпара приз — «Эггара къонача ансамбла» яла лаьрхIар.

ХIаьта хIанз ансамбла доакъащхой бIаргаго йиш я совхозий фермашка, тракторашта ремонт еча бригадашка юрта боахама къахьегамхой самукъадоахаш. Цар программа юкъе хул халхараш, иллеш, юморескаш. Ансамбла коллектив Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь программа кийчъеш я.

— Укх деношка, — йоах Гапархоев Мухьмада, — Москвера Центральни телевиденера тхога письмо денад. Тхо дакъа лаца хьийхад укх бетта хургйолча «Тха адрес — Советски Союз» яхача передаче. ХIанз цига даха кийчлуш да хто.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ВОЛЕЙБОЛ

ДIайолаеннай СССР волейболах хьалхара моттиг яккхара яхьаш. Грознера «Автомобилист» ловзаш йола «А» класса хьалхара лига укх шера шин подгруппа йийкъай. Цунца цхьана ловзаш я ер командаш: СКА (Баку), «Динамо» (Ташкент), «Труд» (Шевченко), физкультура института спортивни клуба команда (Тбилиси), «Спартак» (Ереван). ХIаьта шоллагIча подгруппе ловз «Автомобилист» (Днепропетровск), «Калев» (Таллин), «Динамо» (Ленинград), «Политехник» (Кишинев), цIеной деча комбината команда (Фрунзе), «Кураппаратура» (Вильнюс).

Подгруппашкара вIашагIкхетараш чакхдаьнначул тIехьагIа финале ловзаргья подгруппашка призовой моттигаш яьха ялх команда. Финале котъяьнна команда тIадовгIача шера лакхерча лиге ловзаргья. ХIаьта шоллагIа моттиг яьккхачо лакхерча лиге тIеххьарча шин моттигах хьалхаръяр яьккхачунца лакхерча лиге ловза бокъо яккхар духьа шин вIашагIкхетар чакхдоаккхаргда.

ХIанз подгруппашка яхьаш дIайолаеннай. ДIадахача шоатта дийнахьен кIирандийнахьен «Красный молот» завода спорта Двореце Шевченкорча «Труда» ловзаш хилар «Автомобилист». Цу шаккхе а матче счет 3:1 а йолаш котбаьлар вай волейболисташ.

М. САЛМАНОВ.

✦

ДОТТАГIАЛ ТЕЛАР

Вай республике массехк ди даьккхар Черсий-Балкхарой АССР «Урожай» яхача республикански общества шин лоIамагIа кIалтохаргах латара командас. Грозненски района Пригородное яхача юртеи г. Аргунеи командашца ши вIашагIкхетар хилар хьаьший. Уж котбаьлар Пригородное юрта хиннача матче, хIаьта ийшар Аргуне.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 январь
1 ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Шиллер. Горьке цIерагIча СССР Московски художественни Академически театра «Мария Стюарт» яха фильм-концерт. 14.00 — БТ. «Экран» яхача творчески объединене телевизионни фильмаш программа. 14.45 — «Вай Лермонтов». 15.35 — «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник Решетников. 16.05 — БТ. «Московски Iуйре» яхача кагирхой ансамбла концерт. 16.35 — БТ. «Москве юкхе гIишлош хьалъечара бригадин подряд». 17.15 — «Массанена тIехьа цIа, цхьаннена тIехьа массава». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. Берашта йола стихаш. 18.30 — БТ. «Илли, романс, вальс». Эрсий халкъа инструментий Академически оркестра концерт. 19.00 — «Саги закони». 19.30 — БТ. «Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореца передача. 20.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Хоккеях йола СССР чемпионат дIахояхьар. 22.05 — БТ. «Композитор Александр Касьянов» яхача фильма-концерта премьера. Иистеьлча — кердадараш.

2 ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — КПСС Центральни Комитета письмос тIахьех. Урус-Мартановски хьайбаш леладерий дош. 19.20 — ЗIамига бераш, шоана. 19.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 20.00 — Документальни фильм. 20.10 — Бурув тохнига хьалхарча моттиге. «Толамаш — дегIаахара кхоачамаш» Академика Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института хьехархочун Эдисултанова выступлени (нохчий меттала). 20.20 — СССР вежарий республикай деноm. Карельски АССР. Кинопрограмма.

19 январь
1 ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. Iуйранара гимнастика. 9.30 — БТ. Мультфильмай программа. 10.00 — БТ. Кагирхой творчество. 10.30 — «Саги закони». 11.00 — БТ. «Кинонякъбархой клуб». 14.00 — «Хьа къахьегам, хьа сийле я». Кинопрограмма. 14.50 — БТ. «Вайна Iалам довзаргда». 15.10 — Литературни произведенеш экрана тIа ялар. «Нахаца» яха художественни фильм. 16.45 — «Iилма тахан». 17.15 — БТ. «Кинижка хьа вахаре». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — БТ. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — БТ. ДIалокх дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Болдырова (балалайка). 19.00 — БТ. «Спортлото» тираж. 19.15 — БТ. «Со бIара мишта хьож хьажа» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 20.15 — БТ. «Гаьнарча Къилбаседе хинна тамашийна гIулакхаш» яхача телевизионни художественни фильма серийни премьера. ИкъалагIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Двореца передача. 22.05 — «Шоана хетар». Передача Дiахьу Доброхотовас Иистеьлча — кердадараш.

2 ПРОГРАММА

18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — «Кагирхой а атеизм а» ВЛКСМ Веденски райкома секретара Лисове выступлени. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — Цхьан дезала юкъе. Грозненски ремонтно - механически завода коллектив (гIалгIай меттала). 19.30 — ЗIамига бераш, шоана. 19.40 — Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизарга. «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала). 20.20 — Киножурнал. 20.30 — Хоамаш, реклама. 20.35 — Графика тIа белгал ма-даккхара бIаьстанга кийчо е. «Кавказ» яхача совхозера передача (гIалгIай меттала).

РАДИО

18 январь

6.30 — «Юртара Iуйре». Шура йоаккхинга лакхдара тIехьа. Надтеречни района шурий-товарни фермашка гIолла яь рейд (эрсий меттала). 6.50 — «Хадданза теркам тIалоаттабе исторен культуран памятникашта» яха корреспонденци (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Лирически ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Са дай мохк» яха илле концерт (гIалгIай меттала). 8.45 — СССР Госстроя председатела заместитела Н. Г. Чентимирова беседа (эрсий меттала). 9.15 — «Мурдий тоабаш а цар ду зулам а» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — «Къона вай заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — Берий хьакъехьа боккхий бараштa. «Школьни характеристика» яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Iилма — производствана». «Промавтоматика» заводера передача (нохчий меттала). 16.30 — Пятилетка гвардейцашта дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

19 январь

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Яхье хьалхалатт коммунисташ. Шеча Эскара цIерагIча колхозера передача (эрсий меттала). 8.50 — Халкъа ашараш. 9.15 — «Социализма дунен низ а элиниш а дегIаяр» яха юридически Iилмай кандидата Остроумова беседа (гIалгIай меттала). 9.30 — «Цхьан дезала юкъе» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 16.00 — СССР вежарий республикай деноm. Карели. «Iаьмарчий мохк, хьуний мохк» яха передача (эрсий меттала). 16.30 — Экономически Iилмай болхлой факультет (эрсий меттала). 16.45 — Механизаторах Гайсумовах йола зарисовка (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къилбаседа - малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне 11—13 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 19—24, дийнахьа 8—13 градус шелал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ЛЕКЪ—КОА ТIАРА ОАЛХАЗАР

Акхача промыслови оалхазарашта юкъе Европе, Азе, Африке эггара дуккхагIа даьржача оалхазарех я лекъ.

Укх тIеххьарча шерашка аргIера Iалама моттигаш дикка кIезигъеннай. Цун бахьан да юртбоахама культураш дIаера эрий дада лаьтташ дуккхагIа чулувцар.

Цхьабакъда лаьттан тIара лекъаш цIенъенна дIаялара кхерам бац. Дукха ха йоацаш кхаба йолаьй уж фермашка а цIагIарча боахамашка а. Царех дуккха пайдане хIамаш доахк, юрта боахаме леладу оалхазараш а хинна шоай моттиг чIоагIа хьалацай цар.

Цар шоай тайпара белгало я уж сихха ондаювлаш, гIурахк хьалха йолаш, фуаш дукха деш, лазара дика духьала отталуш хилар.

Лекъа кIорига цхьан бетта 15-зза дуккхагIа тIакхет дозал (6 граммагара 90 граммага кхаччалца). 45 ди шоай даьннача хана фуаш де йолалу лекъаш. Акха лелача хана фуаш деши таьлми доахаши хинна сезон дIаьннай цар, цудухьа хIанз акха лелача лекъаша дечул 10-зза дуккхагIа ду цар фуаш. Цхьан лекъо шера 200—250 фуъ ду. 17 дийнахьа доаккх цар таьлми.

Белгалдоалаш хIама да, лекъий дийнача дозалга диллача цар ду фуаш Iалаьмате доккхий хулаш хилар. Эзача ше 120—140 грамм хул лекъ, хIаьта Iодаь фуъ — 11—12 грамм. Лекъа фуа удельни дозал шийдегIа дозалга диллача 2—3-зза доккхагIа да коа тIарча кхыча оалхазарий группай удельни дозалал, хIаьта цхьан фуага дода доакъар коа тIарча вокх оалхазарий фуага додачул кIезигагIа да.

Дуккхача мехкашка — Японе, Англе, Франце, Итале — фермашкеи цIагIарча боахамашкеи лелаю лекъаш дулх даккхараи фуаш дайтараи. Лекъий фуэх кислоташ, белок, лизоцим кIезигагIа йола хьоанал дуккхагIа йоалл котамий фуэх йоаллачул. ДIадехка дадеш ха дуккхагIа йоакх цар, котама дараш санна сиха талхац. Лекъа фуий беле цхьан граммах котама фуий белех йоаллачул кхозза дуккхагIа йоалл B_7 яха витамин.

Дуккхача авторашa белгалдоакх, лекъа дулхи фуаши чам болаши дегIах латаши хиларал совгIа, дарбанна а дика хилар. Лекъо керда даь бийда фуаш мела могаду дуккхача лазараште — стенокарди, гипертони, диабет, бронхальни астма, кераи ийскайсарилгаи язва хиннача, цIий кIезига долча, цIий пхаьнаш телхача наха.

Цу хьакъехьа ма-дарра дувц 1968 шера арадаьннача № 5 йолча «Птицеводство» яхачеи 1968 шерарча № 8 йолча «Здоровье» яхачеи журналаш тIа араьннача массехк статья тIа.

Вай мехка дIадоладеннад цIагIа Iомаяь японски лекъаш лелаелга. Уж кара Iема я, атта я уж дуккха цхьана чу а ехка оагилга чу е яьшка чу лелаеш, цудухьа кIезига моттиг дIалоацацар, отар чу. коа юкъе, кхыметтел квартире а лоаттае йиш я уж. I квадратни метр дIалоацача моттиге 30 лекъ лелае а хIаре денна царгара 15—25 фуъ чуда а йиш я.

Цар юа хIама котамашта тессар морг я. Цхьабакъда каст-каста эргайоахаш, 16—18 процент бийда протеин а йоаллаш хила еза царна тесса хIама, температура лакхагIа хила еза (20—23°С).

Iан замалахьа яьшкашка йоахкаеш гIойленагIа я уж. Эшшача боараме температура хилийтар духьа кIаьда аьшк тIа а хьоарчадийя электролампилг йолл яьшка чу.

Японски лекъаш Нохч-ГIалгIай ветеринарни Iилма-тохкама станце енай город Сочерча санаторештеи салоIача цIеноштеи фуаши дулхи лоаттадеча Хостински лекъий фермера. Уж енай оалхазарий юкъарча биологически закономерностаща дукхIадовларца дувзаденна цхьайола опыташ яра аьттув болашагIа йола модель а лаьрхIа. Цу цхьан ханна тха дог тийшар, доккха доаца, цIагIарча хьалашка леладе атта дола из сакъердаме оалхазар экономически пайдана хиларал совгIа, бераштa кхетам балара а дика хиларах. Дийнача хIаман йоакхо е бераш Iомадар — къахьегам дукха безаргболаш, дисциплина йолаш, дог-уйла дика долаш уж хьалкхеделга да.

Цу тIа а цхьа итт-ех лекъо хайра моттиг дIалацац, лелаеши кхоабаши атта я — цкъа хIама дуаш истола тIа юкейиса хIама тессача кхоачам ба царна. ХIаре денна 10—15 фуъ дергда цар дезала кхачанна чIоагIа накъа а даргдолаш.

Лекъ иштта дика накъаяргья школашка дийнача хIамай оагилг хьадара а. Цунца дувзаденна лаьрхIа терко е еза укх тIеххьарча шерашка вайцига геттара кIезиглуш латта вай цхьайола акха хIамаш лораяра. 20 — 25 шу хьалхагIа вай республика Тийркал дехьарча даькъа тIа бIарчча Iулаш лелар экономически экологически дешашка диллача чIоагIа пайдана йолча стрепетаи дрофаи (дудак) яхача промыслови оалхазарий. Укх тIеххьарча шерашка цу оалхазарий геттара фу хьадад. Цу гIулакха чIоагIа Iоткъам баьб тIайоалача хIамашта зуламдергашца лоаттабеча къовсаме лора ца луш ядохимикаташ еттаро.

Дрофаши стрепеташи «цIеча книжкана» юкъейихьай, хIаьта а цар фу ца хадийтараи уж ебараи деш кIезига хIама да.

Тхона хетачох, хIанз эттача хьалашка уж оалхазараши къаьстта цар бIенаш дехка моттигаши лораярца цхьана иштта уж кара Iомадара опыт а е еза. Цу гIулакха юкъе белггалара дакъа лоацаргдар Iалам лорадара республикански общества, охотинспекце, Iалам лорадара общества членаша.

А. МОЧАЛОВСКИЙ,
Б. ДИКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай ветеринарни Iилма-тохкама станце Iилман болхлой.

ТАТАРСКИ АССР. Набережни Челнашка хьалъеш латт йоккха автозавод. Цунца цхьана юллаш латт керда город. хьалъю хIанзарча дукха этажаш йолча цIеной кварталаш. КамАЗа дуккхача болхлоша керда шу дездир кердача, дика кийчъяьча квартирашка.

СУРТА ТIА: Набережночелнински цIеной деча комбинатера СССР Лакхехьарча Совета депутата Р. Салахова (аьттехьара кхоалагIа вар) бригада аргIанара цIа дIалуш я.

Е. ЛОГИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30. корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05013. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92.

Заказ № 368.